

M. ŞEHMUS GÜZEL

HARİTA-METOD DEFTERİ

ekitap.ayorum.com

M. ŞEHMUS GÜZEL
HARİTA-METOD DEFTERİ

Carte politique du monde, avril 2005

ekitap biçiminde ilk sunumu: Ekim 2022

Yapıt: M. Şehmus GÜZEL

Teknik yönetmen ve kapak: Ferruh DİNÇKAL.

Dizgi : MŞG

İSBN : Şimdilik yok.

Bu yapıtın yayın hakları yazarına aittir.

Kitaptan edinmek için iletişim : Gerekirse. Şimdilik
ekitap.ayorum.com deyin, tıklayın, hediyeimizdir.

İÇİNDEKİLER

HARİTA-METOD DEFTERİNE GİRİŞ	6
GİRİŞE EK	13
« OSMANLI MUTFAĞI » BİR HALK OLMAK	15
KAZANILAMAYAN SAVAŞLARIN BELA(LI)SI, ABONESİ	24
AFRİKA'DAKİ SON GELİŞMELER ÜZERİNE	30
CEZAYİR YANGINLARI VE FAS	33
MAGRİP'DE GERİLİM TIRMANIYOR	34
BİRKAÇ BAŞLI "BATI"	40
SEVİYOR SEVMİYOR UYUŞUYOR UYUŞMUYOR	46
RUSYA VE ÇİN DE AVRUPA SİYASETİ İÇİNDE.....	49
Rusya ve Çin'le flört eden siyasetler kaygı yaratıyor :.....	51
ALMANYA İLE FRANSA NE YAPIYOR	53
BİR HALKA SEMPATİ	58
MACRON ERDOĞAN'I SEVMİYO ERDOĞAN DA MACRON'U :..	62
FRANSA-TÜRKİYE GERİLİMİ YA DA NEO-REKABET	67
UKRANYA-RUSYA : 24 ŞUBAT 2022, KİEV, 4.35.....	72
BARİŞ ARZUSU	78
YAŞAM-A TARZIMIZ DEĞİŞİYOR (MU?)	81
"ADİOS DİCTADURA!"	87
GABRIEL BORİÇ : FRENTE AMPLİO	91
KISSADAN HİSSE 2021	95

HARİTA-METOD DEFTERİNE GİRİŞ

İyi çizilmiş bir harita bir bakışta birçok şeyi şıp diye anlamamıza yardımcı olabilir.

İyi çizilmiş bir haritanın hele “altındakilere”, “sakladıklarına” ulaşabilirsek haritanın üstündekilerinin ve komşularının coğrafyasını, jeopolitiğini, stratejisini ve jeostratejisini daha iyi ve daha kolayca anlayabiliriz.

Bir harita, iyi çizilmiş bir harita, yinelemekte yarar var, coğrafya ve tarih dersleriyle doludur. Bu dersleri çömertçe sunar.

İyi çizilmiş bir harita aynı zamanda derli toplu toplumsal meseleler, kimlikler, “aidiyetler” yumağıdır da.

Anlatır anlamak isteyene.

“Kimliğiniz?” diye sorulması bir rastlantı değildir bir haritada bir noktadan öbürüne geçmek üzereyken.

Evet kimliğiniz? Kimliğimiz?

Haritaları iyi çizmek, iyi okumak, yerinde ve haklı renklerle donatmak gerekiyor:

Denizler ve akarsular mavi, dağlar kahverengi, vadiler yeşil olmalı, her şey iyi ve güzel çizilmeli.

Peki ya insanlar hangi renkte çizilecek?

İnsanların git-gel, gel-git coğrafyalarında bizzat çizdikleri haritaları ne olacak? Teyzemi ziyarete gitmek için ille pasaport mu çıkartmalıyım? İlle vize mi almalıyım? Amcamoğlu bize ne zaman ziyarete gelecek, hain mayınlara basmadan, bir ayağını, bir bacağını yitirmeden, bir kolunu, bir elini oralarda bırakmadan,

hani kolsuz elsiz hallere düşmeden, hani total olmadan, total kalmadan? Ne zaman?

Kötü çizilmiş haritalar sevimsizdir.

Kötü çizilmiş haritalar adil değildir.

Kötü çizilmiş haritalar haklı değildir.

Kötü çizilmiş haritalar derttir. Dert kaynağıdır.

Kötü çizilmiş haritalar kavgaya, atışmalara, hatta savaşa yol açar.

Kötü çizilmiş haritalar başa beladır.

İşte yıllardır, yüz yıllardır bölgemizde ve başka coğrafyalarda gün be gün görüyoruz: Savaş, haritaları süsleyen o güzelim köyleri, kasabaları, kentleri, iki gözüm pırlanta bağları, anılar, meyveler, çocuk sevinç çığlıkları ve ana gülümsemeleri dolu bahçeleri yakıp yıkıyor. Tarihî mekânları onarılmaz biçimde harabeye dönüştürüyor. Taş taş üstünde bırakmıyor. Acı, gözyaşı, açlık, hastalık, ölüm, göç dalga dalga yayılıyor. Sınırlar aşıyor, ama sınırlar değişmiyor.

Göçlerle ve başka biçimlerde, hareket halinde insanlar tarafından haritalar yeniden çiziliyor evet. Öncekiler çünkü haksız, yersiz, adaletsiz.

Öncekilerin çünkü metodu yanlıştı.

Öncekiler çünkü kötü çizilmişti.

Öncekilerin metodu çünkü barışçıl değil(di). Sınırlar çünkü savaşı “kazananlarca” çizilmişti. Zoraki.

Acı, dram, yalnızlık, açlık ve yokluğun deliler gibi dolaştığı ve görülmemiş trajedilerin yaşandığı, dünyayı henüz tanımaya fırsat bulamamış bebelerin plajlarda ölümlerinin sergilendiği bölgemizde,

böylesi zorlu ve amansız bir zaman diliminde haritaları sorgulamak için kitaplara, araştırmalara, incelemelere, bütün taraflar arasında derinlemesine ve barışçıl bir ortamda gerçekleştirilecek diyaloglara, karşılıklı konuşmalara, fikir alış-verişlerine, tartışmalara ve barışçıl antlaşmalara ihtiyacımız olduğu kesin.

Gelişmelerin kimini anlamamız için de bilimsel araştırmalar, ciddi incelemeler, belgeseller, açık oturumlar, seminerler, konferanslar, kitaplar yardımımıza koşuyor. Bunların tümü iyi, yerinde, haklı, beğenilen, çok renkli ve çok sesli bir harita çizilmesinde izlenebilecek yollar konusunda yol gösterici olabilecek özellikler, unsurlar, bilgiler ve öneriler taşıyor.

Tarihsel zeminden, geçmişte yaşanmışlıklardan, savaşlardan, savaşlardan sonra imzalanan, zorla kabul ettirilen antlaşmalardan, barıştan ve günümüzden kopmadan Dünya'da ve özellikle de bölgemizde olup bitenleri anlamaya ve olup bitenlerin ipuçlarını yakalamaya çalışmak için de kitaplara, araştırmalara, fikir yürütmelere gereksinmemiz var.

Günümüzü ve yeni çağı, korona belası türü evrensel salgınları, gelecekte atom bombalı, kimyasal ve/veya biyolojik savaş tehlikesini (mikroplarla, virüslerle yapılması muhtemel savaş), benzer zorlu ve dertli sorunları, önerileri ve değişimleriyle, içli dışlı binbir derdiyle, izlemeli, yakalamaya çalışmalı, gelecek günler için ipuçları bulmalı ve onları okuyucularımızla, yurttaşlarımızla, yönetmeyi bilen yöneticilerimizle paylaşmalıyız.

Çare(ler) de sunmalıyız. Olanaklarımızın elverdiği ölçüde...

Bu amaçlarla soru(lar) da sormalıyız. Yanıtlayabileceklerimiz yanında, yanıtız bırakacaklarımızı da, yanıtız bırakmak zorunda kaldıklarımızı da. Her konuda her soruyu sormalıyız. Bizi okuyacakların, bizi dinleyeceklerin de yanıt işi için kollarını

sıvamalarını, kafalarını bu iş için de yormalarını teşvik etmek umuduyla.

Pek çok kez bizzat yaşadığımız gibi, bir konudaki soruların hepsini yanıtlamamız mümkün olmayabilir, yanıtla ma faslına okuyucularımızın da, yurttaşlarımızın da bizzat katılmasını ve okuyucunun da fikrini söylemesini aramalıyız, teşvik etmeliyiz. Böylece yapıtımız, araştırmamız, incelememiz karşılıklı etkileşimi kolaylaştıran bir havaya bürünecektir. Çok ta iyi olacaktır. Çünkü böylece okuyucu, yurttaş, belki meseleyle birinci derecede ilgili kişi, pasif durumundan çıkacak, eylemci/aktif aktör konumuna girecektir.

Bugün beklediğimiz de budur:

İyi bir araştırmanın, incelemenin, bir makalenin, bir kitabın, bir konferansın, bir açık oturumun, açık tartışmanın, ciddi bir belgeselin görevi de, birincil görevi de, mutlaka budur diyorum:

Okuyucuyu, yurttaşı, ilgilileri etkinleştirmek, düşünsel eyleme katılımını sağlamak.

Görevlerimizden biri de eski ve yeni haritaları ve haritaların sakladıklarını, “altındakileri” araştırmak, bulunanları kamuoyuna iletmek.

Bu bağlamda siyasi tarih asla ihmal edilmemeli. Bu kaçınılmaz, çünkü mesele sınırlar, devlet, devlet yapısı, devletin “dili”, devletin ve birimlerinin örgütlenmesi, yeniden düzenlenmesi, halkların konumu ve benzeri işler olunca “her şeyin kökeni tarihtir” sonucu siyasi tarihin kapısını çalmak durumunda kalırız.

Evet her şeyin kökeni tarih ve her şeyin kökeninde kaçınılmaz olarak her şeyin kendi tarihi var.

Tarihin toplumsal yüzünü ve yönünü de asla ihmal etmemeliyiz. Bu sayede tarih, olayların dizimi olmaktan çıkacak ve olaylar bütünlüğüyle, siyasi, ekonomik, toplumsal cepheleri ve kültürel zenginlikleriyle sunulacaktır.

Tarihi hem dinlemeliyiz, hem de tarihin dinlenilmesinin son derece yararlı olacağını belirtmeliyiz. Hem dinliyor, hem izliyor, hem de onları, tarihi ve günlük olayları, bütün derinlikleri ve değişik boyutlarıyla, birbirleriyle ilintileriyle konuşturmaya çabalıyoruz.

Tarih, siyasi ve toplumsal tarihler, yanında siyaset bilimine de ihtiyacımız olacaktır. Siyasetin bir bilim olmadığını unutmadan. Günlük siyaseti es geçmeden.

Tarihin kültür tarihi boyutunu da ihmal etmemeliyiz. Çünkü birçok gelişmenin içinde, altında, üstünde, yanında, kenarında mutlaka kültürel meselelerin, örneğin anadilinin, yaşama tarzının, zihniyetin, inançların, mutfağın ve mutfak alışkanlıklarının, gelenek ve göreneklerin belirleyiciliği biliniyor.

Meseleleri anlamak, sorunlara çare önermek, çare bulmak için tarihi ve güncel jeopolitik, jeostratejik analizlerden, mütevazî boyutlar da bile olsa, kaçınmamalıyız:

Bölgemizdeki gelişmelerin, devletlerarası ve halklararası ilişkilerin, sorunların derinlemesine irdelenmesiyle birlikte.

En zor değişen, değiştirilmesi deveye hendek atlatmaktan beter olan zihniyet meselesini de, yaşama tarzımızı da devreye sokmalıyız. Böylece siyaset felsefesine doğru ilerleyeceğiz. Ona da ihtiyacımız var çünkü.

Bu çalışmada bütün bunları tek tek her bölümde bulmak mümkün olduğu gibi, her sayfada da okumak olası.

Evet ama yazar her şeyi açıklamak zorunda değildir. Yazar kendisini ille açıklamak zorunda bırakmayabilir. Biraz önce vurguladığım gibi her sorunun yanıtını da vermeyebilir. Bu çalışmada yaptığım gibi.

Kimi kez yazar bizzat kendisi yeni sorular sorabilir. Örneğin yazarın sorduğu şöyle bir soruya nasıl yanıt verebiliriz?:

“Evrensel insani yasaların yürürlükte olduğu bir ülkede mi, yoksa her şeyin gücünün iki dudağı arasında olduğu bir ülkede mi yaşamak daha iyidir? Ne dersiniz?”

İşte okuyucuyu düşünmeye ve düşünsel eyleme yönlendiren, yönlendirebilecek bir soru.

21. Yüzyılın yaşadığımız yirmili yıllarında insanlık tarihinde yeni bir döneme girdiğimiz kesin.

Bu yeni dönemde sınırlar ve haritalar da yeniden çizilecek mi? Sınırlar yeniden çizilecek, haritalar yeniden kotarılacak mı?

Ezilenlere, tarihi haritaları “yırtilan”lara, coğrafyaları paramparça edilirken fikirleri sorulmayanlara bu kez danışılacak mı? Sınırları ve haritaları çizmek eyleminde onların da bu işe katılmaları mümkün olacak mı?

Hakim dev(let)lerin, zulüm makinalarının, ezenlerin, eğemen sınıfların çizdiği sınırların ve haritaların adaletsiz olduğunu artık herkes biliyor: Görüldü, duyuldu, dokunuldu, denendi çünkü. Artık sınırları birbirlerinden kız alıp verenler, birbiriyle konuşmasını bilenler, uzlaşmayı ilke edinenler çizmeli. Değil mi? Herkes derdini anlatmalı ve çaresini birlikte kotarmalı.

Metod namuslu, haklı, yerliyerinde, eşitlikçi olmalı.

Kendi “aidiyet”leri içinde hapsolmayanların, kendi kendilerine bayılmamışların ortak ürünü olmalı sınırların ve haritaların çizimi. Mutlaka. Artık.

Adalet, her zaman daha çok özgürlük, eşitlik, kardeşlik için direnmek gerektiği besbelli. Bu konuda herkes anlaşıyor. Bu bilgili bir direnme olmalıdır.

Cografyamıza göz diken dış saldırganları ve onların bölgemiz halklarına yönelik kurnazlıklarını es geçmemeliyiz. Olan-bitenleri tarihi dersleriyle birlikte yeri geldikçe aktarmalı, anımsatmalıyız.

Halkların üstlerindeki “ölü toprağını” attıklarını, yerlerinden doğrulduklarını ise yaşanan tarih bize gösteriyor.

Gelecekte ümidimizi kesmiyoruz. Önemli olan da budur bugün.

M. ŞEHMUS GÜZEL, PARİS, 7 OCAK 2022.

GİRİŞ EK

Bu çalışmaya 7 Ocak 2022’de başladım. 6 Şubat’a kadar birçok şeyi yazdıktan veya yeniden yazdıktan sonra, araya giren başka işler nedeniyle geçici olarak yazmayı durdurmak zorunda kaldım. 24 Şubatta Rusya ordusunun Ukranya’ya “girişile”/ ”saldırısıyla” bu çalışmada anlattığım meseleler en canlı, en şiddetli, en sert, en belalı, en zoraki biçimiyle gündemimize oturunca olayları izlemeye başladım. İzlemek günde birkaç saatimizi aldı. Alıyor... Bu konuya ilişkin makalelerimi ayorum.com sitesinde yayınladım. Bugünkü, 12 Mart 2022’deki, durum bu savaşın süreceğini gösteriyor. Beklemeden, şimdiki halde bildiklerimizle yetinerek bu ekitabı bitirmek üzere işe yeniden başladım. Herşeyi ilk sayfadan başlayarak yeniden okudum. Ukranya-Rusya savaşına ilişkin makalelerimden sadece birini almakla yetineceğim. Dahasını savaş belası sonuçlanınca yazmak üzere. Rusya Federasyonu Başkanı Vladimir Putin, önceden tasarlandığı belli olan bir biçimde Ukranya haritasını yeniden çizmek için devletler hukukuna aykırı bir biçimde komşusuna saldırdı ve bu saldırı sürüyor...

Bu belanın sonunda ortaya adil, barışçıl, kalıcı yeni bir harita çıkacak mı? Nasıl olacak? Uluslararası camia, devletlerarası kurumlar ne diyecekler?

Yeni sınırlar aynen kabul edilecek mi? Bunun için ne yapılacak?

Daha bir dizi soruya zamanı gelince yanıt vermeye çalışırız.

Bugün görünen Putin’in Ukranya’nın Karadeniz ve Azov Denizi ile ilintisini kesmek, kuzeyde Karkov’dan Moldavya sınırının kuzeyine kadar giden çizginin doğusunda kalan Ukranya’yı, bu ülkenin yarısını veya biraz daha fazlasını, bu ülkenin en zengin bölgelerini, “almak” istiyor. Dini (“ortodoksluğun merkezi”) ve tarihi (“Slav

dünyasının beşiği”) belirleyiciler sonucu belki başkent Kiev’i de. Tasarladıkları aynen gerçekleşecek mi? Nelere yol açacak? Göreceğiz. “İmparatorlukların dönüşü” teorisi/yaklaşımı tutacak mı? Türkiye Cumhuriyeti’ndeki “Yeni Osmanlılık”tan sonra “Yeni Rusculuk” mu? Şimdilik bu konuyu bu saptamayla geçici biçimde bitirelim.

12 Mart 2022.

« OSMANLI MUTFAĞI » BİR HALK OLMAK

Bütün bölgeleriyle ülkemizin her biri bir lezzet abidesi güzelim yemeklerinin tadını unutmak mümkün değil.

Çiğ köfte, tas kebab, Ergani'nin « tarağı », güveç, içli köfte, Adana kebab, döner, Bursa İskender kebab, Urfa kebab, Antakya'nın künefesini, Maden köftesi, İzmir köftesi, Diyarbakır'ın unutulamaz meftunesi, onlarca çorbamız,

binbir çeşit tatlımız, turşularımız, şerbetlerimiz, helvalarımız, tadı bize ve ülkemize özgü yoğurdumuz en başta, bütün yemeklerimizin tek tek her birini benim diyen hamburgere öteden beri tercih ediyorum.

Hatta "hızlı" ve maalesef aynı zamanda kötü yemek alışkanlığını yaymak için her yerde bir şubesi açılan baş belası Amerikan köftelerini protesto etmek amacıyla asla ve asla hamburger yemiyorum.

Malum şirketlerinkileri yenilecek bulmuyorum.

OSMANLI MUTFAĞI

1990'ların başından bugüne değişik yazılarımda, yemeklerimizin "hasretinden" söz etmem tam anlamıyla bir özlemin ifadesi ve bir semboldü(r) : YEMEK KÜLTÜRÜMÜZE, YEMEK UYGARLIĞIMIZA VE YEMEK YAPMA BİÇİMİMİZE BİRER GÜZELLEMEĞİR.

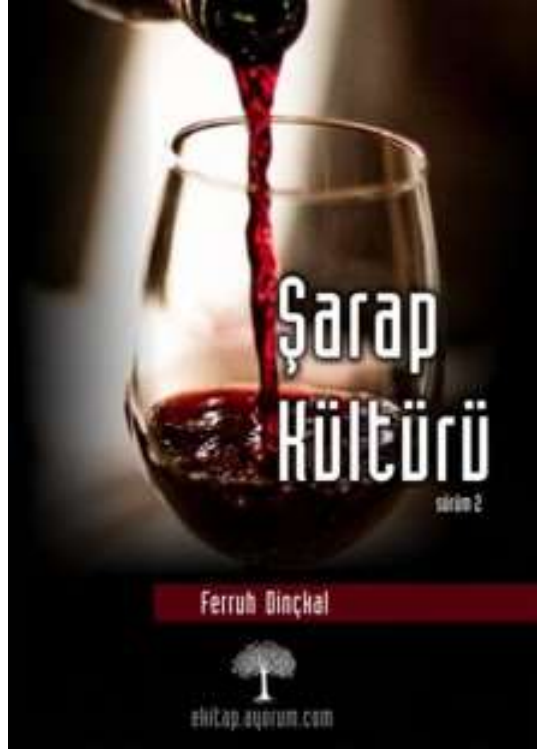
Evet yurttaşlarımızın, bir bölgeden öbürüne bütün bölge halklarının kendilerine özgü bir yemek yapmak ve yemek tarzı vardır. Bir uygarlığı. Bunun ayrılmaz bir parçası olarak da bir yemek yapmak, yemek yemek kültürü. Kimi ritüel havasına bile bürünebilir.

Batı'dan ve bütün Batı'lardan farklı.

Ve kimi açılardan onlardan çok daha sevimli, çok daha İNSANCA.

Bu bağlamda bir kez daha vurgulamak istiyorum : Kültürümüzün, uygarlığımızın, bize özgü yaşam biçimimizin bir parçası olan YEMEKLERİMİZİN reçetelerinin ve yapılış biçimlerinin MUTLAKA LİSTELERİNİ ÇIKARMALIYIZ. Mutlaka not etmeliyiz.

Mutlaka kameralarla nasıl hazırlandıklarını, nasıl pişirildiklerini saptamalıyız, yapılış tarzlarını ölümsüzleştirmeliyiz. Sözlü tarihin bize sunduğu araçlar sayesinde ORTAK HAFIZAMIZA SAHİP OLMAK mümkün.

Yemeklerimizin listelerini ve reçetelerini gelecek kuşaklar için saklamalıyız. UNUTULMASINLAR DİYE. Çünkü yemeklerimiz de ortak hafızamızın, ortak KİMLİĞİMİZİN ÖNEMLİ BİR parçasıdır.

İşte bu bağlamda dostumuz Ferruh Din al'ın yemek ve içmek kültürümüz konusunda yaptığı çalışmalar ve ekitap.ayorum.com sitemizde hediye olarak sunduğu ekitapları anılmaya değer :

Osmanlı Mutfağı başlığını taşıyan ekitabı  rneğin : Binbir çeşit yemek yanında aşçıbaşılar, yardımcıları, mutfak araç ve gereçleri, yemek t resi, gelenekleri ve daha bir dizi konuda renkli ve tarihi bilgiyle yüklü.

Topkapı Sarayı'nı bir de bu ekitabı okuduktan sonra ve bu bakış açısından ziyaret etmeli derim. Tarihsel ve kültürel birikim dolu. İşte bir veya iki özdeyiş, buyurun :

« Az yiyen melek olur, çok yiyen helak ! »

« Az yiyen her gün yer, çok yiyen bir gün. »

« AĞız yer, yüz utanır. »

Müzeye sandvi le girilmez ! Bu benden. Aklınızda bulunsun.

Din al'ın Balık mı Yiyelim Dediniz başlıklı çalışmasına da bir göz atmalıyız derim:

Anadolu'nun Karadeniz, Marmara, Ege ve Akdeniz ile çevrili bir yarımada olduğunu hatırlarsak, buna Boğaziçi ve Çanakkale Boğazı gibi iki boğaza sahip olduğumuzu da eklersek, balık açısından şansımızın açık olduğunu söyleyebiliriz. Bir olta ve balıkçılık konusunda biraz deneyim yetiyor. Galata Köprüsü'nde 1960'ların başından beri ayrılmış/tutulmuş/kiralanan yerimiz belli. Tecrübeli balık ılarımızın,  rneğin « Sarhoş » Macit'in, « Denizle pazarlık olmaz » ve benzeri damıtılmış özdeyişlerini de aklımızdan

çıkarmadan : Haydi Babalar palamutunuz bol olsun. Tavsiyeler Dinçkal'ın kitabında.

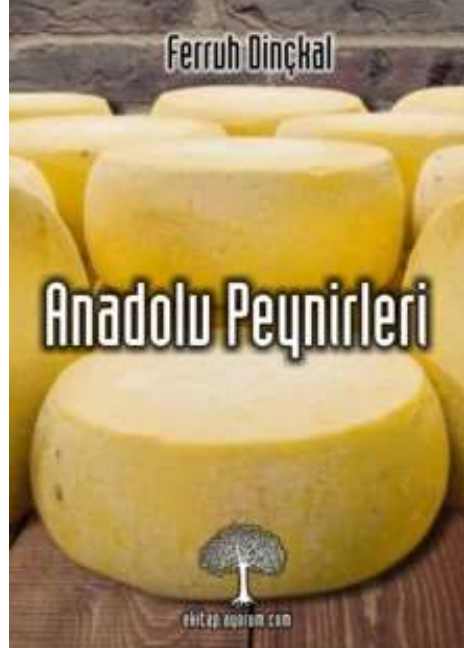
Geçmiş on yıllarda Mümtaz Soysal'ın Milliyet'teki köşe yazılarında balık avlamamızı ve balık yememezi ısrarla, inatla yinelemesini de hatırlatmak isterim... Protein gereksinmemiz bağlamında, Cumhuriyet'te Mustafa Ekmekçi yaban domuzu yememizi, Çetin Altan çok eskilerden beri ve her yerde et yememizi tavsiye ederken... Ve daha neler.

Anadolu Peynirleri : Ferruh Dinçkal'ın bu ekitabı sayesinde ikiyüze yakın peynir türüne sahip olduğumuzu öğreniyor ve fotoğraflarına bakıyoruz, hemen sonra bakkala koşup bulabildiklerimizi hemen satın alıyoruz. Fetir ekmekle sarıyoruz, dürüm yapıyoruz ve atıştırıyoruz : Ağzınıza layık. Afiyet olsun.

350'den fazla peynir türüyle şişinen Fransa ile yarışa girişsek fena olmayacak. Belki kazanırız da.

Dinçkal'ın Şarap Kültürü isimli ekitabı da yararlı : Töresiyle içilince rakı da, şarap da, diğerleri de şenliğe, sohbeta, dertlerin derinleştirilmesine kapı açar.

Şarabın bir bardağı sağlık açısından son derece elverişliymiş. Fransa'da doktorların « akşam yemeğinde bir bardak » notuyla reçetelerine renk katmaları boşuna değil. Şaka değil hakikat. Üzüm suyunun kuzeni olur. İçimi

de yenilene göre değişir. Dinçkal yolunu gösteriyor. İzlenmeli derim. Sarhoş olmaksızın.

Rakı ve Meze'de Dinçkal, bir tür yaşam biçiminin, törenin, geleneğin zirvesine ulaşmanın yolunu çiziyor. Rakı zihin açıcıdır. Rakı'nın şarap ve bira gibi tadında içilerek sohbetin koyulaşmasına yardımcı olduğunu bu işi bilenler söylüyor ve yazıyor. Onlara uyularak, malum ve tarihi ritüel bozulmadan, yiyeceklerde soğuktan sıçağa doğru sırayı izleyerek gelenek yerine getirilmeli.

Eve dönerken bir demet kır çiçeği de ihmal edilmemeli. « Yine zıkkımlandın mı !? » duyulmak istenmiyorsa. Bizden uzak olsun hırlaşmalar. Hatta hiç bir yerde hiç bir zaman olmasın !

Ha bakın ritüel belki sevgiliyle birlikte yerine getirilmiş olabilir, o zaman zaten mesele kalmıyor. Acaba ? Canan'a dikkat etmeli yine de, çabuk sarhoş oluyor çünkü...

İşte bir parça « klişe » bile olsa, bira Alman kimliğinin bir parçası kabul ediliyor. Şarap Fransızların. Rakı Türklerin. Arak Arapların. Uzo Yunanlıların. Bu son üçünün, rakı, arap ve uzonun, yakın akraba olduğu bile söyleniyor. Öyle biliniyor. Uzo biraz tatlımsı, şekerimsi, şekeril olsa bile. Az içmeli, iyi içmeli.

Bu arada unutmadan yinelemeliyim : Masallarımızın, halk hikayelerimizin, destanlarımızın, şarkılarımızın, ağıtlarımızın, türkülerimizin de kimliğimizin birer yapı taşı olduklarını not etmeli, saptmalı ve saklamalıyız. Bu konuda da Dinçkal'ın şu ekitaplarını dikkatinize sunayım :

Türk Destanları,

Kültürün Damarları Anadolu,

Mesnevi'den Seçme Öyküler,

Yunus Emre,

Kul Nesimi...

EVET BİR HALKI HALK YAPAN BÜTÜN BU UNSURLARDIR. BÜTÜN BU UNSURLARIN TOPLAMIDIR.

Elbette bir halkın kimliğinin bilinen diğer belirgin unsurlarını da anmalıyız: DİLİ, TOPRAĞI, TAŞI, DAĞI, OVASI, AKARSULARI, ORMANLARI, GÖLLERİ, DENİZLERİ, İNANÇLARI, ATALARI, GELENEK VE GÖRENEKLERİ, ANASI, BABASI, KÖYÜ, KASABASI, KENTİ, MAHALLESİ...

Dağlarımıza, ovalarımıza, denizlerimize, göllerimize, adacıklarımıza, adalarımıza, takım adalarımıza, akarsularımıza, demet demet övgüler sunmalıyız.

Yemek ve yemek türlerimiz aynı zamanda kimliğimizi yitirmemek için kullandığım bir semboldür. Dolayısıyla Batı'nın saldırgan, yiyici, yitirici, yutucu "uygarlığının" esirleştirme, tekleştirme/standartlaştırma operasyonuna karşı mücadele yöntemlerinden biri de kendi yemek türlerimizi, çeşitlilikleriyle korumaktan geçiyor. Çünkü Batı uygarlığı bütün saldırganlığı, bütün yiyiciliği ve yutuculuğu, bütün eriticiliği ve yok ediciliğiyle yemeklerimizi de standartlaştırmak, yemeklerimizi de bizden alıp kendi yemeklerine benzetmek, sonuçta kendi özbeöz yemeklerimizi bize unutturmak niyetinde. Bu saldırıya karşı da uyanık olmak görevimiz.

Batı'nın saldırganlığını gösterebilmek umuduyla da Paris sembolünü seçtim. "Paris'ten bıktığım" değil anlatmak istediğim. Batı'yı ve/veya bir sembol olarak Paris'i eleştirim kişisel bir mesele de değil.

Evet sembol olarak kendi reklamını her yerde ve her zaman ve en akıl almaz biçimde yapan Batı'nın en çok turist çeken "turizm başkenti" Paris'i seçtim : Böylece bütün ışıkları, bütün karanlıkları ve bütün an ve şaniyla bu dev kentin en "birincil bitirici" olduğunu vurgulamak istiyorum.

Evet Paris veya BATI KÜLTÜRÜ, BATI "UYGARLIĞI" yiyip, bitirebilir : Bunun binbir örneği var : Bireyler boyutunda, halklar ölçüsünde, devletler düzeyinde...

Çünkü başka hiçbir (eski ve/veya yeni) uygarlıkta bulunmayan bir ölçüde BATI kendi uygarlığını İHRAÇ ETMEK İÇİN ÇABALİYOR : Yüzyıllardan bu yana.

Sömürgeciliğin, emperyalizmin ve adı ne koyulursa koyulsun bu saldırganlığın, bu zalimliğin NİHAİ AMACI BUDUR :

"En iyi, en mükemmel, en çekici" ve en bilmemne olduğu iddia edilen kendi "uygarlığını" herkese, bütün halklara, yeryüzüne ve gökyüzüne ZORLA VEYA YAVAŞ YAVAŞ, SİNSİCE, "ÇAKTIRMADAN" BENİMSETMEK. Her şeyi tekleştirmek. « Batı »ılaştırmak.

Batı'nın, her halkın bünyesinde, her bölgede, kimi devletlerde veya belki her devlette, kimi "siyasi partilerde" (aslında kimi kez sadece Batı'nın yerel şubelerinde) TEMSİLCİSİ VARDIR/OLABİLİR : İşte buna dikkat çekmek istiyorum.

Uygarlığın sözcük ve yaşam biçimi olarak en olumsuz anlamıyla Batı uygarlığında kendisini bulduğunu da eklemeliyim : Bu "uygarlık" artık uygarlık olmaktan çıktı : BİR ÖLÜM MAKİNASINA DÖNÜŞTÜ ÇÜNKÜ:

Sadece savaşları, katliamları değil otomobil belasını alalım örneğin: Bugün Batı'da ve etkilediği ülkelerde otomobil en büyük

öldürücülerden biridir. Kimi kentte, örneğin Mexico City’de, Paris’te, Tokyo’da, Bombay’da, İstanbul’da, Ankara’da... otomobil artık kirletiyor, bunaltıyor, başa bela oluyor. Binaların, tarihi anıtların anasını ağlatıyor.

Batı uygarlığı adı altında, DAHA ÇOK KÂR, DAHA ÇOK PARA, DAHA ÇOK KAZANÇ, DAHA ÇOK VURGUN İSTEĞİNİN yattığı, tarihin belki hiçbir döneminde bu kadar açık biçimde ortaya çıkmamıştı.

İşte otomobil satışı bu alanda bir numara. Daha çok otomobil satmak en büyük amaçlardan birine dönüştü. Ama her ülkenin karayolları reklamlarından geçilmeyen son model onca güçlü, hızlı, lüks otomobili “taşıyacak” kapasitede mi? Değil.

Nitekim bunun dramatik sonuçlarını her hafta ve bilhassa her hafta sonunda görüyoruz.

Avrupa Birliği’ne üye oluşlarını izleyen 1980’lerin başında, Portekiz, Yunanistan ve İspanya’da, 1990’lardan itibaren AB üyeliğine öncelik veren “eski sosyalist devletlerde”, öteden beri yoksul devletlerin bakımsız yollarında, trafik kazalarında yaşamlarını yitirenlerin, sakat kalanların sayıları felaket boyutlarını aldı : Çünkü karayollarının içinde bulunduğu durum umursanmadan, yolların onarılması, yeni tür otomobillere uygun hale getirilmesi beklenmeden bir an önce DAHA ÇOK DAHA ÇOK OTOMOBİL SATMAK ÇILĞINLIĞINA kapılan aç gözlü, doymak bilmez otomobil şirketleri, holdingleri, bu insanlara otomobil değil aslında TABUT-MOBİL satıyordu ve ara vermeden hâlâ satmaya devam ediyor...

Mehmet Akif Ersoy’un 20. yüzyılın başında “tek dişi kalmış canavar” diye tanımladığı “BATI MEDENİYETİNİN” malesef bugün birden çok dişinin bulunduğu ve utanmaz, arlanmaz bir biçimde

dişlerini umursamadan bireylerin, halkların canına, tenine sapladığını görüyoruz.

İşte bu çerçevede her bireyin ve her halkın, her yerde ve hiç geçikmeden bütün korunma mekanizmalarını devreye sokması gerekiyor.

Nitekim AFRİKA'DA, GÜNEY, ORTA VE KUZEY AMERİKA'LARDA, AVRUPA'DA, AVUSTURALYA'DA VE ASYA'DA bireyler, halklar, YERLİ HALKLAR ve kimi devlet kendi UYGARLIGINI veya çok kültürlü, çok dilli ve çok halklı olanları KENDİ UYGARLIKLARINI SAVUNUYORLAR.

Bize özgü yemeklerimizi savunmak ta bu mücadelenin ihmal edilmemesi gereken bir dalıdır, bir parçasıdır. Aklımızda bulunsun.

Mücadale edenler bütün sömürgecilere ve bütün emperZALİMLERE KARŞI öteden beri yürütülen kavganın bugünkü biçimine bunu da ekliyorlar. Ve kısaca bütün sömürgecilere şunu söylüyorlar: "UYGARLIK adını verdiğiniz ve bize KİMLİKSİZLEŞTİRMEKTEN/KİMLİĞİMİZİ YİTİRMEKTEN, KAN VE SAVAŞTAN başka şey getirmeyen nesneyi, belayı alın başınıza çalın ! Köftelerinizi de!"

Ve yine geçmiş yüzyılların deneyimleriyle zengin, BARIŞA EVET diyorlar : AMA MÜCADELEYİ BIRAKMADAN, MÜCADELEYİ BÜTÜN BOYUTLARIYLA SÜRDÜREREK BARIŞA EVET DİYORLAR.

Çünkü, geçmiş yüzyıllardaki ikiyüzlülükler bir yana, daha elli veya altmış yıl önce barış imzaladıktan sonra mücadeleyi durduran, mücadele silahını teslim eden halkların ve siyasi liderlerinin, uygarlıklarının başına örülen aşağılık çoraplar unutulmadı.

EZİLENLER TARİHTEN DERS ÇIKARMAYI DA UNUTMADILAR.

Bu da kesin.

KAZANILAMAYAN SAVAŞLARIN BELA(LI)SI, ABONESİ

Amerika Birleşik Devletleri (ABD), uzun on yıllardır, açık bir biçimde 1940'ların başından itibaren, FRANSA CUMHURİYETİ'nin Kuzey Afrika'daki (Magrip'teki, "müslüman dünyası"na göre Batı'daki) ve Ortadoğu'daki (Maşrik'teki, Doğu'daki) yerini doldurmak için uğraştı.

Bu politika Magrip'te yürümedi. Veya istediği ölçüde yürümedi. Ortadoğu da ise inişli çıkışlı değişik biçimler aldı...

Birkaç on yıl önce Ortadoğu için önerdiği "Büyük Orta Doğu Projesi" (tam ve açık ismi bu muydu?) ise tarihin trajikomik tiyatro oyunlarından biri olarak maziye karıştı. Şimdilik. Belki bir gün yeniden ortaya sürülebilir...

ABD, bölge halklarını, bilhassa "Arapları" ve "Müslümanları" bir türlü anlayamıyor. Nedenleri pek çok. Bu konuda şimdiye kadar dünya kadar kitap yazıldı. Mesele sadece dini değil. Hatta hiç dini değil bile diyebiliriz.

"Diktatörlükle yönetilen coğrafyalara demokrasi getirilecek" nutuklarının, duyurularının ise sadece bir aldatmaca, emperyalizme ve yeni tür sömürgeciliğe bir kılıf olduğu yaşanılanlarla ispat edildi. Bu meselenin siyasi, askeri, jeostratejik (yeni ve çok gelişmiş silahlarla bunun önemi bir parça azalmış olsa bile), ekonomik (yeraltı zenginlikler, uranyum, petrol, doğal gaz ve benzerleri) ve ciddi boyutları var.

Meselenin toplumsal, halkların farklı yapılarına ve yaşam tarzlarına ilişkin, geleceğe bakış açısına kadar giden birçok unsuru daha bulunuyor.

ABD diplomasisi bütün halkların birbirinin aynı veya benzer olduğu inancından kurtarılmalı örneğin...

ABD bizzat nedeni olduğu veya güya “barış getirmek” için giriştiği hemen hemen hiçbir savaşta karada kazanamadı. Kimi kez ise son derece dramatik boyutlarda resmen kaçmayı tercih etti:

1975’te Vietnam örneği en bilineni ama başkaları da var:

23 Ekim 1983’te Lübnan’ın başkenti Beyrut’ta, « iç savaşı durdurmak » umuduyla ülkeye gelmiş ABD, Fransa, İtalya ve İngiltere askerlerinin kaldığı iki binanın akıl almaz ölçüdeki bombayla havaya uçurulmasında 241’i ABD, 58’i Fransa askeri öldürülünce, tümü Lübnan’ı hemen terketti...

“Terkedişin” dramatik boyutlarını görmek için o günlerin gazetelerine bir göz atmak, o günlerin televizyon haberlerini yeniden izlemek, belgeselleri seyretmek yeter.

ABD’nin Afrika’daki “düşüş-chute-down-ları” da akla geliyor: Örneğin 3 ve 4 Ekim 1993’te Mogadiscio’daki ciddi, vahşi ve çok kanlı çatışmalardan sonra Somali’den pıllını pırtını bile toplamadan kaçması... Bu konuda Ridley Scott’un 2001’de gösterime giren fransızca başlığı La Chute du Faucon Noir (Black Hawk Down) filmini fırsat bulunca izlemenizi tavsiye ederim. Veya kaynak olarak aldığı Mark Browden’in Black Hawk Down: A Story of Modern War isimli kitabını okumanızı.

1950’lerdeki Kore’yi, sonrakileri ve kalanı söyleyemiyorum bile.

Tarih olmuş, « geçmişte kalmış » yenilgilere inanmayanları 2021’deki Afganistan fiyaskosunu birlikte seyretmeye davet edebiliriz.

ARTE isimli fransız ve alman ortak televizyon kanalının sunduğu dört bölümlük Afganistan, altı bölümlük Vietnam belgesellerini de tavsiye ederim. arte.tv deyin ve tıklayın, göreceksiniz.

Böyle bir devlete artık kim güvenebilir?

ABD'ye, Amerikalı dostlarımız, arkadaşlarımız, meslektaşlarımız kusura bakmasınlar ama artık kazanılamayan savaşların bela(lı)sı veya abonesi denebilir sanıyorum.

Kader mi? Siyasi hatalar zincirinde ısrar mı? Yanıtı Amerikalılar vermelidir. Bizimki açık.

31 Ağustos 2021'de, ABD Başkanı'nın "kara kuvvetlerinin savaş alanlarında bulunmaması" ilkesini ("stratejisi" dedi sanırım) benimsediğini söylemesi de önemli. Sonunda savaşın karada kazanılmadığını nihayet ABD de kabul etti. "Hedefler" zone war dışındaki ülkelerden atılacak silahlarla vurulacak-mış artık. Son yıllarda birkaç örneğini komşumuz Suriye'de (daha Şubat 2022 başında), Irak'ta ve Afganistan'da gördük. Artık öncelik hava savaşında. Belki denizde de...

İkinci Dünya Savaşı'nı sadece ABD'nin ve hatta neredeyse tek başına kazandığı tezini savunanlar, buna inananlar var. Ama bu doğru değil: Savaşın kazanılmasında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) ve Birleşik Krallığın ve elbette bu sonuncunun ayrılmaz parçaları Kanada Konfederasyonu ile Avusturya'nın ve diğer müttefiklerin rolü inkar edilemez. İnkâr edilmemeli.

Ocak 1942'de nazilerin Moskova kapılarında nasıl durdurulduğunu ve nazi ordusunun da yenilebilirliğinin böylece ispat edildiğini yazmalı mı? Adını andığım televizyon kanalında sunulan "Moscou 1941" belgeselini kaçırmayın.

Uzun çok uzun günler, haftalar, aylar ve hatta yıllar süren Leningrad ve Stalingrad direnişlerini mi anımsatmalı?

Berlin'in Kızıl Ordu tarafından kurtarıldığını ve özgürlük simgesi olarak SSCB bayrağının Berlin'in göbeğine dikildiğini de eklemeli mi?

ABD'nin Irak ve Suriye'deki göreceli başarısında kara savaşında bölgeyi iyi tanımlarıyla kendilerini gösteren Kürtlerin ve bölgenin diğer mazlum halklarının çocuklarının payları olduğunu da anımsatmalı.

Afganistan'da ise tam tersi oldu: Yirmi yılda milyarlar harcanarak, binlerce askerin ve sayısız sivilin ölümüne sebep olarak yaratılmak istenen, üniformaları içinde çok şık "Afgan Ordusu" başkente ilk talibanın girmesiyle sivil giysileri giyinip "tüydü". (Tacikler hariç.) Afganistan cumhurbaşkanının, bakanların, subayların, polis ve istihbarat yöneticilerinin peşinden... O sabah kimi radyo "56 helikopter ve uçağın Özbekistan'a sığındığını" duyurdu. Haber hızla geçti ama durum anlaşıldı:

İthalat yoluyla yaratılmak istenen devlet ve « ordusu » bir anda ve toptan battı, savaşmadan, bir tek kurşun bile sıkmadan.

İthalat yoluyla devlet ve ordu yaratılmıyor. Devlet ve demokrasi, ordu ve « vatan savunması » ithalatla değil yerli malla, yerli yöntemlerle yaratılıyor. Veya yaratılmıyor. Bu kadar açık ve basit. Bilmem anlaşıldı mı?

ABD Başkanı kameralar karşısında, "devlet yaratmaktan" veya "yeni devlet yumurtlamaktan vazgeçmeliyiz" anlamına gelen şeyler söyledi. O da kendisinden önceki gibi "America first" yanlısı.

ABD hemen hemen her coğrafyada yitiriyor. Coğrafyası daralıyor. Bugünlere yenile yenile geldi. Varolduğu iddia edilen karizması fena halde çizildi :

Afganistan'daki fiyaskodan sonra ABD yeniden "izolasyon" politikası mı uygulayacak? Kendi kıtasına mı çekilecek ? Bu nedenle belki Ukranya yöneticileri afgan örneği sonrasında panikteler. ABD Başkanı 30 Ağustos 2021'de kabul ettiği Ukranya cumhurbaşkanına ve bütün müttfiklerine "yardımım, desteğim sonsuza kadar süremez. Önce kendiniz mücadele etmeyi, savaşmayı öğrenmelisiniz" mesajı veriyor. Anlayana. Ukranya Cumhuriyeti yöneticileri anlamamakta ısrar ettiler. Ve 24 Şubat 2022'de Rusya Federasyonu'nun saldırısıyla bile uyanamadılar...

ABD'nin Rusya Federasyonu ile hesaplaşması günümüzde de değişmiş değil : Söz düellosu sürüyor...

ABD bir an önce Avrupa işlerinden çekilmek niyetinde. Afganistan'dan çıkırdığı askerlerini Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) ve Rusya Federasyonu üzerinde bir tür baskı unsuru olarak Pasifik Okyanusu'na mı aktaracak ? Rusya'nın Ukranya'ya saldırısı bu işi şimdilik geçiktiriyor ama ABD bir an önce Pasifik'e dönmek ve ÇHC'nin o taraflarda kazandığı, kazanmakta olduğu birinciliği engellemek, dengelemek istiyor...

ABD Başkanı nutkunda üç düşman gösterdi gibime geldi : "Terorizm", ÇHC, Rusya Federasyonu.

ÇHC böyle dolaylı tehditleri pek sevmez, not eder, bekler, "tehdit eden bize biraz daha yaklaşsın da görelim, boyunun ölçüsünü o zaman alalım" yöntemini uygular.

Uzak Doğu'da, Pasifik bölgesinde, Tayvan meselesi veya benzeri başka bir mesele üzerine bir kıvılcım çakarsa hakiki savaş

patlayabilir. Böyle bir şey olursa Pasifik Okyanusu maalesef uzun zaman pasifik kalamayacak diye tedirginim.

ABD'ye, ABD sanayine mutlaka bir savaş mı lazım ? Bu kez ağır, çok ağır savaş sanayi mi devreye sokulacak ?

Kovid belası yetmiyor mu ? Onunla mücadele edilse elbirliğiyle daha yerinde olmaz mı ?

Barışa da ihtiyacımız olduğu bilinmiyor mu ?

Bu kadar savaştan sonra barışı kazanmayı deneyelim diyorum.

(1 Eylül 2021, ayorum.com ; 30 Mart 2022'de gözden geçirdim.)

AFRİKA'DAKİ SON GELİŞMELER ÜZERİNE

MALİ'DEKİ BİR GÖSTERİDEN : « FRANSA DEFOL ».

Tunus, Fas, Cezayir, Sahara, Moritanya, Mali, Burkina Faso... Bu ülkelerin adlarının son aylarda medyada sıklıkla geçmesi bir tesadüf değil. Magrip'te ve Afrika'nın diğer bölgelerinde, Fransa Cumhuriyeti'nin yeni sömürgecilik zincirinden kurtulmak isteyenler, Afrika genelinde ciddi atılımlar yapan, bilhassa ticarete ve yatırımlarda yeni ilişkiler kuran Çin Halk Cumhuriyeti'ne yaklaşıyor.

Rusya Federasyonu da « DOST DEVLET » SAYISINI VE etki alanını genişletiyor :

Ağustos 2020'de ve Mayıs 2021'de Mali'de, Ocak 2022'de Burkina-Faso'da yapılan askeri darbelerin arkasında Rusya Federasyonu'nun bulunduğu sanılıyor, yazılıyor, söyleniyor. Mali'deki darbecilerin formasyonlarının bir bölümünü Rusya'da gerçekleştirdiği biliniyor. Rusya'nın Mali yeraltı zenginliklerine ilişkin antlaşmalar imzaladığı, imzalayacağı da ileri sürülüyor... Mali'de ve Burkina Faso'da düzenlenen gösterilerle Rusya ile

işbirliği ve dostluk arzusu bandrollar ve sloganlarla dile getirildi. Fransa ordusundan ise ülkeyi hemen terketmesi istendi. Mali'deki gösterilerden birinde bandrolda büyük harfle aynen şu yazılıydı : « ON VEUT QUE L'ARMÉE FRANÇAÏSE QUITTE LE MALI. LA FRANCE EST TERRORISTE. » « Fransız ordusunun Mali'ye terketmesini istiyoruz. Fransa teroristtir. » Bir başkasında « A BAS EMMANUEL MACRON VIVE LA RUSSIE » yazılıydı : « Kahrolsun Emmanuel Macron. Yaşasın Rusya »...

Rusya ve Çin HC'nin yanında Türkiye Cumhuriyeti'nin de « bölgesel bir orta güç » olarak Afrika'da etkinliğini artırması gözden kaçmıyor.

Bütün bu gelişmeler Afrika'daki çekiciliğini yitiren Fransa'nın tepkisine, kıskanmasına yol açıyor.

Sömürgeci eski bir güç olarak Fransa'nın yıldızı Afrika'da artık parlamıyor. Fransa'nın « terörizme karşı mücadelesi » çerçevesinde Mali'de bulunan askerlerini geri çekmesi gösterilerle yüksek sesle dile getirildi. Hareket halindeki Fransa ordusu tanklarının, askerlerinin önü göstericiler tarafından kesildi, « Fransızların hemen ülkeyi terketmeleri » bandrollar ve sloganlarla dile getirildi... Fransızlar 2022'nin Şubat ayından itibaren Mali'yi terketmek zorunda kaldı...

KASIM 2019'DA MALİ'DEKİ BİR GÖSTERİDEN.

Tunus'ta İslamcı partiler, dernekler, sendikalar ve benzeri örgütlerle, Cumhurbaşkanı ile hükümetin, ordunun, polis teşkilatının önemli bir bölümünün temsil ettiği laik devlet arasındaki öteden beri dinmeyen gerilim sürüyor. Cumhurbaşkanı, 25 Temmuz 2021'de ordunun desteğiyle "devlet içi hükümet darbesi" yaptı. Anayasal olarak cumhurbaşkanının hükümeti görevden alma yetkisi var. Ama otuz gün içinde yeni hükümeti ataması lazımdı. Bunu yapmadı. Fiili durum sürüyor... Halk desteklemese de... Seçimlerin ne zaman yapılacağı da açıklanmadı. Cumhurbaşkanı anayasal hakkını kullandı ama yarattığı fiili durumla bütün yetkileri elinde topladı. Bu fiili durum nereye kadar ve nasıl gider göreceğiz. Cumhurbaşkanı Mart 2022'de Parlamento'yu feshetti... Ülkede tansiyon yükseliyor...

Arap baharları arasında doğuş/tabana/yaratıcılık ilkelerine en az düzeyde de olsa uyan, ender devlet olarak Tunus özgünlüğünü

koruyor. Ama Burgiba'dan beri yerleşmiş ve gittikçe kötüleşmiş, vurgun ve rüşvetle çürümekte olan otoriter devlet alışkanlıkları da değişmiş değil. Sistem değişmiyor. Değişse bile gelişmiyor.

Tunus'taki son askeri müdahalede korona belasının yol açtığı, akıl almaz boyutlara ulaşan ölüm ve hasta sayısının da rolü olduğu tahmin ediliyor. Korona belasının üstesinden gelemeyen kitlesel turizme kapıların sınırsız açılması da ciddi bir acemilik ve tutarsızlıktı.

CEZAYİR YANGINLARI VE FAS

Cezayir hükümeti ve yöneticileri, Berberilerin (Cezayir'de berberi halkının yoğun biçimde yerleşik olduğu Kabilistan'ın/Kabilie isminden onlara Kabiller de deniyor) oturduğu bölgelerde ve Fas sınırında Atlas dağlarındaki 2021 yazındaki yangınlardan Fas hükümetini sorumlu tutuyor. (Bu konularda daha ayrıntılı bilgi için şu kitabıma bakılabilir : Cezayir ve Berberiler, Doruk Yayıncılık, Ankara, 1997.)

Cezayir hükümeti Fas'ı Berberilerin geniş özerklik talebini savunan "yasa dışı" siyasi örgütleri desteklemekle de suçluyor, ciddi hiçbir belge göstermeden.

Bu nedenlerle Cezayir, Fas Krallığı ile diplomatik ilişkilerini kesti... Geçmiş on yıllarda, 1963'te ve 1976'da, bu iki devlet bir sınır meselesi ve Batı Sahra'nın bağımsızlığı konuları üzerine kısa süreli savaşmışlardı. Her iki devletin tutumu (bilhassa Cezayir'inki), iç dertlerini (iktidara karşı kitlesel gösterilerle kendinden söz ettiren sıkı muhalefet) unutturmak için dış macera arıyor dedirtiyor.

Fas'ın İsrail'le diplomatik ilişkiler kurması ve Ağustos 2021'de büyükelçiliğinin açılışı için İsrail Dışişleri Bakanı'nın Fas'ı ziyareti gerilimi biraz daha artırdı...

Trump'un giderayak Batı Sahra'nın Fas eğemenliği altında olduğunu resmen tanınması da aynı etkiyi yapmıştı.

MAGRİP'DE GERİLİM TIRMANIYOR

Eğemenliğini seksen kadar devletin tanıdığı Batı Sahra'daki geniş toprakların bağımsızlığı için mücadele eden ve bu toprakların bir bölümünde kurduğu mütevazi devlet hücrelerini genişleten Polisario (örgüt/devlet-parti/gerilla-ordu hepsi) Cezayir tarafından başından beri ve kesintisiz olarak insani, askeri ve diplomatik açılardan destekleniyor. Fas ise bu toprakların kendisine ait olduğunu iddia ediyor. Polisario'yu tanımıyor, görüşmeye yanaşmıyor ve onunla her alanda savaşıyor...

Fas ve Cezayir Batı Sahra nedeniyle yeniden savaşır mı? Fas "Grand Maroc" ("Büyük Fas") rüyasından uyanır, Batı Sahra halklarının kendi kaderini kendilerinin tayin etmesine evet der mi? Zaman gösterecek.

Fas « Büyük Fas » hayaliyle, haritada görüldüğu gibi, Sahra'yı tümüyle « yutmak » yanında, Cezayir (Algerie), Mali ve Moritanya'dan da hatırı sayılır parçalar koparmayı düşünüyor... O da yeni bir harita çizmek niyetinde...

Diğerleri buna izin verecek mi ?

Yukarıda yazdığım gibi, Magrip'te Fransa Cumhuriyeti'nin yeni sömürgecilik zincirinden kurtulmak isteyenler, Afrika'da ciddi

atılımlar gerçekleştiren Çin Halk Cumhuriyeti'ne (ÇHC) yaklaşıyor. ÇHC Afrika'da birçok devlette, örneğin (1980'lerde başkenti Niamey'de iki yıl ders verdiğim) Nijer'de (Nijerya Federasyonu değil, uranyumu ile ünlü en yoksul ülkelerden Nijer'de), alışılmış diplomasisini yürütüyor: Devletlerin kapısını çalmasını bekliyor. Sonra alt yapı ve üst yapı yatırımlarıyla geliyor ve "yerleşiyor".

Bu konuda son yıllardaki örneklerden en çarpıcı olanlardan biri Kenya'dır: Özel olarak incelenmeye değer.

Afrika ve Magrip'te Fransa İmparatorluğu kalıntıları temizlenirken veya tek tek çökerken ÇHC birinciliği almak üzere.

Yeri gelmişken ekleyeyim:

ÇHC, 2021'de, deniz filosunda ABD'yi geçerek, ilk kez ABD ile yarışmasında bir konuda birinciliği elde etti.

Diğer alanlarda ÇHC dünyadaki ikinci süper güç konumunu pekiştiriyor.

ÇHC'nin, Rusya'nın Ukranya'ya saldırısıyla başlayan yeni süreçte birkaç alanda daha birinciliği alması bekleniyor...

Artık spor da içinde hemen hemen her alanda, her konuda birincilik için ABD ile yarışıyor. Fransa'yı umursamıyor bile.

Afrika'da, ÇHC, Rusya Federasyonu ve bir ölçüde Türkiye Cumhuriyeti ve ABD, Fransa'yı sıkıştırıyor, Afrika biliyor, gülüyor, yürüyor. Yavaş yavaş ama yürüyor...

Rusya Federasyonu yanında Türkiye Cumhuriyeti'nin de "bölgesel bir orta güç" olarak Afrika'da etkinliğini artırması Fransa'nın tepkisine, kıskanmasına yol açıyor.

Türkiye sadece Libya'da etkili değil, Afrika'da birçok ülkede ciddi yatırımları var ve bir ölçüde "din kardeşliği" bu alanda etkili bir rol oynuyor.

Afrika'da ve Yakındoğu'da, jeostratejik açıdan, özetle şu birkaç nokta öne çıkıyor:

Magrip'te (Batı'da) ve Maşrik'te (Doğu'da), Fransa'nın dayanak noktaları azalıyor. Sadece sözle meseleleri çözmeye, "dostu" da düşmanı da nutuklarla, medyalarla ikna etmeye çalışan, Magripli ve Maşrikli devletlerin "adamı gözünden tanıyan" herbiri hanedan ailelerden gelen kadim yöneticilerinden zayıf not alan bugünkü

cumhurbaşkanı Emmanuel Macron ile Fransa dış ilişkilerinde dibe vurmak üzere. Diplomasi “müsamereye” gelmiyor. Nutuklarla sorunlar çözümlenemiyor. İş, faaliyet, kalıcı ve olumlu sonuç şart. Söz değil eylem.

ABD, 1940’ların başından itibaren Magrip’te ve Maşrik’te Fransa’nın yerini doldurmak için çabaladı. Girişimleri Magrip’te yürümedi. Veya istediği ölçüde yürümedi. ABD, herşeye rağmen, Fransa’nın eski sömürgelerinden Fildişi Sahili, Nijer, Senegal gibi devletlerden sonra Tunus’ta da ayağını kaydırıyor, kaydırmak için çabalarını artırıyor...

Rusya Federasyonu Maşrek’te Avrupalı sömürgecileri köşeye sıkıştırdı. Rusya olmasaydı Suriye’de Başar iktidarını bugüne kadar sürdürebilir miydi ?

Rusya’nın Afrika’da etkisini sürdürdüğünü ve hatta artırdığını somut olarak ispatlayan bir örnek olarak Bileşmiş Milletler Genel Kurulu’nda 2 Mart 2022’de yapılan oylamayı verebiliriz : Rusya’nın Ukranya’ya saldırısını kınamak için yapılan oylamada 28 devlet evet dedi, ama 17’si çekimser oyu kullandı, sekizi oylamaya katılmadı. Biri Eritre, karşı çıktı... Afrika’da, Magrip ve Maşrek’te, “süper güçlerin” tasarıları, ABD ve müttefiklerinin “Büyük Ortadoğu ve Magrip Projesi” mi “tutacak”, halkların kendilerine özgü projesi mi ? Bu soruyu akan zaman duran zaman yanıtlayacak. Sırası gelince.

2011’de doğan ve birçok boyut kazanan « Arap Baharı », halkların umut dolu eylemleri bugün tümüyle bitmiş sayılmaz. On yıldan fazla bir zaman sonra birçok ülkede umudun yerini umutsuzluk almış olsa da gelecek için yine de hazırlıklı olmalıyız derim : Özgürlük türküleri söylemek için. (Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için ekitap.ayorum.com’da hediye olarak sunduğumuz « Digaj ! » başlıklı ekitabıma bakılabilir.)

Rusya Federasyonu « başarılarına başarılar » eklerken ABD'nin Afganistan'daki askeri ve stratejik fiyaskosu unutulmaz bir tarihi veri olarak defterlere not edildi...

ÇHC, dünya liderliğine oynarken, Afrika'da ve Pasifik Okyanusu'nda yatırım, ticaret alanlarında etkisini artırıyor ve bu iki bölgede birinci olmak üzere.

Yukarıda vurguladığım gibi, Rusya Federasyonu Afrika'da yeni dost devletler kazandı. Mali, Burkina Faso ve başka devletlerde son iki yıl içinde yapılan askeri darbelerin arkasında bulunması, paralı askerlerden oluşan, belalı ve kanlı ünü artık bilinen Wagner takımının askeri darbecileri ve taraftarlarını desteklemek, « güvenliklerini sağlamak », « teröristlerin hakkından gelmek » için bu devletlere « yerleşmesi » konunun uzmanlarının şu lafi söylemesine yol açtı : « Afrika'da ÇHC ve Rusya arasında sanki görev bölümü var : ÇHC ticaret ve yatırımla uğraşiyor, Rusya iktidarların ele geçirilmesiyle, gerekirse askeri darbelerle alınmasıyla. »

Rusya Suriye ve Irak'ta yaptıklarıyla da bu iki ülkede, özellikle Suriye'de yeni dostlar edindi. Dost sayısını artırdı. Suriye'de yeni askeri üsler edindi, eskilerini genişletti ve iyi notlar topladı, jeostratejik açıdan inanılmaz adımlar attı:

Rusya Federasyonu'nun Suriye-Türkiye sınırında bile askeri var!
Daha ne olsun?

Akdeniz yakasında da üsleri.

Yüzyıllardan beri Rus Çarlığı'nın ve daha sonra SSCB'nin « sıcak denizlere ulaşmak » arzusu en somut biçimiyle gerçekleşti.

Daha neler olacağını da henüz bilmiyoruz.

Ne olursa olsun Tarih unutmuyor.

Tarih hızlandı yeniden.

Tarih yeniden koşmaya başladı.

(serbestiyet.com sitesinde, 1 Eylül 2021 ; 5-6 Şubat ve 30 Mart ve 6 Nisan 2022'de gözden geçirdim.)

BİRKAÇ BAŞLI “BATI”

“Occident” anlamında “Batı” olarak adlandırılan, “gelişmiş”, “zengin”, “süper güç”, yeni sömürgeci, emperyalist devletlerin Bölgemiz ve halklarına yönelik, ilişkin tavrı nasıl değerlendirilebilir?

Kimi konuyu, kimi meselenin çözümünü dillendirmeleri yalnızca emperyalistlik olarak mı görülmelidir?

Bölgemiz devletleri ile Batı devletleri arasındaki çelişki veya ortaklık, işbirliği, birlik, bölge sorunlarının çözümünde bir rol oynar mı? Oynayabilir mi?

Oynayabilirse nasıl bir rol oynar?

Benzer birçok soru akla geliyor. Yanıt vermeye çalışmak umuduyla birkaç noktaya değinmeli.

Bugün “Batı” adı altında isimlendirilen Avrupa ve Amerika’nın ve hatta Asya’nın (aslında Doğu’da, hatta Avusturalya, Japonya ve Yeni Zellanda gibi Uzak-Doğu’da bulunmalarına karşın) zengin devletleri bir çıkarlar karmaşasıdır. Bir çıkarlar, çıkar çatışmaları, çelişkiler yumağıdır. Pek çok ortak ve devletlerarası (Burada dikkatinizi çekmek isterim : Uluslararası demiyorum) kurumlarda ve örgütlenmelerde birarada olsalar, çok kez “her konuda uzlaştıklarını” iddia etseler bile.

Evet “Batı” bir bütün değildir. Birkaç başlıdır.

« Batı » ne Afrika’yı içeriyor. Ne Asya’yı.

Yeryüzü ayrıca « Kuzey » ve « Güney » diye de ikiye ayrılıyor : Birbirinden birçok konuda çok farklı sanki iki « kutup »...

Sömürgecilk sürüyor. Yeni biçimiyle veya eski biçimiyle.

Emperyalizm bir olgu olarak var.

Ancak sömürgeciler ve emperyalistler toplulukları her konuda aynı çıkarlara sahip, her alanda aynı sesi veren devletlerden meydana gelmiyor. Değişik devletlerin farklı çıkarları, konulara göre farklı stratejileri ve farklı taktikleri söz konusudur : Birbiriyle kavgalı devletlerin kimi kez hırlaşmalarına bile yol açan.

Batı'da Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Almanya Federal Cumhuriyeti (AFC), İngiltere Krallığı/United Kingdom (Birleşik Krallık), Fransa Cumhuriyeti devletleri başı çekmekle birlikte Japonya İmparatorluğu (resmi adıyla), Kanada Konfederasyonu, Avusturalya Birliği, Yeni Zellanda gibi devletler de ihmal edilmemeli.

Son on yıllarda ve bilhassa Lula'nın kişisel öngörülerini ve girişimleriyle Brezilya Federal Cumhuriyeti, Hindistan Birliği ve gerçek bir ekonomi devine dönüşen Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) de hesaba katılmalı. Bu son üçünün bir araya gelerek oluşturdukları cephe de önemli. Bu cepheye kimi konularda Rusya Federasyonu da katılıyor.

Yeri gelmişken Rusya Federasyonu ile ÇHC arasında ABD'ye karşı ortak mücadeleyi öngören jeostratejik bir anlaşma bulunduğunu da geçerken belirtiyim. Bu iki devlet için ABD tek başına dünyaya hükmetmek istediği için her alanda frenlenmeli. ABD tek başına dünyaya emir verir konumundan çıkarılmalı.

Böylece sadece tek merkez ABD'nin güdüm ve denetimindeki Batı yanında bağımsız ve kimi konularda farklı politikalar öneren yeni merkezler, farklı çekim merkezleri de ortaya çıktı, çıkıyor...

Bu yeni merkezler Kuzey'in zenginleri karşısında Güney'in az gelişmiş veya gelişmekte olan devletlerinden birkaçı için ilgi çekici. Bunların arasında gelişme konusunda ciddi adımlar atan Güney Afrika Cumhuriyeti öncelikle anılmalı.

Hindistan Birliği de bir milyarı aşan nüfusu ve otuzdan fazla devleti kapsayan federal yapısıyla söyleyeceklerinin tümünü söylemiş değil. Nehru dönemindeki gibi 3. Dünya'nın lideri rolünü oyna(ya)masa bile...

ABD, Kanada Konfederasyonu ve Meksika Birleşik Devletleri ile NAFTA'yı kurdu ve Kuzey Amerika'da liberal ekonominin devamını garantiye almak istedi...

Ama ABD, Güney Amerika'da istediği her şeyi artık istediği gibi gerçekleştiriyor. Önce Hugo Chavez'in ve sonra izleyicilerinin yönetimindeki Venezuela en başta, Güney Amerika'nın birkaç devleti, ABD'ye kafa tutuyor, kendi çıkarları için en uygun politikaları bizzat uygulamayı tercih ediyor. Amerika ötesinde dostlar, işbirliği yapılabilecek ortaklar arıyor.

Yakın geçmişimizde Lula yönetimindeki Brezilya ve Venezuela Ortadoğu'da olan bitenlerle ilgilendiler/ilgileniyorlar, daha da ilgilenmek niyetinde olduklarını belli ediyorlar. Onlarla ve Küba ile birlikte ortaklaşa yeni bir çekim merkezi yaratılabilir mi? Bunun Bölgemiz devletleri ve halkları açısından önemi nedir? Neye yarayabilir?

Çıkarlar kıtalararası boyutlar kazanalı çok oluyor. Bu bağlamda her devlet diğer kıtalarda olup bitenlere de ilgi gösteriyor. Örneğin ABD çıkarlarının Asya yönünü ihmal etmiyor : O tarafta Japonya, Güney Kore en birincil müttefikleri...

Japonya İmparatorluğu Ortadoğu ile ne kadar ilgileniyor? Öteden beri belli sayıda İranlı mültecinin bulunduğu bu dev devletin bölge

halklarına bakışı nedir? Araştırılmayı hak ediyor. Yunanistan ve Türkiye kökenli göçmenleriyle zengin Avusturalya için de aynı soruları sorabiliriz.

Avrupa'da Avrupa Birliği (AB), Avrupa Konseyi, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK), NATO ve daha bir dizi devletlerarası kurumlar ve örgütlenmeler öncelikle ABD ve çevresinde oluşturulanlara, Japonya ve diğerlerine, Pasifik'teki yeni güçlere yanıt aramayı da amaçlıyorlar. ÇHC ile bu bölgede boy ölçmeye bile hazırlandıkları görülüyor.

Hele ÇHC'nin bu coğrafyadaki deniz eĝemenliğini artırmak arzusuyla küçük boy devletleri, takım ada devletlerini etkisi altına alması üzerine 2021'de ve 2022'nin ilk aylarında yaptıkları üzerine...

Bu konudaki son örneklerden biri olarak Salomon takım adalarını vereyim :

25 Mart 2022 tarihli Le Monde'da Nathalie Guibert imzalı habere göre, Reuters haber ajansının edindiği güvenlik anlaşması taslağında, ÇHC'nin, Pasifik'teki 700 bin nüfuslu Salomon takım adaları sınırları içinde « devletin güvenliği için polis ve asker bulundurabileceği » öngörülmüş...

İki devletin ilgili bakanları tarafından 18 Mart 2022'de imzalanan niyet mektubundan sonra güvenlik anlaşması Salomon takım adaları hükümetinin onayını bekliyormuş.

Nüfusu az mütevazi boyutlu bu devlet ABD ile ÇHC arasındaki cephe hattının merkezi noktasında...

Jeostratejik açıdan birincil öneme sahip.

Bu konudaki haberi BBC'den 31 Mart 2022'de geniş bir biçimde aktaran ayorum.com « Çin'in yeni güvenlik anlaşması taslağı Avustralya'da endişe yarattı » başlığını kullanıyor.

Son aylarda belirgin bir şekilde kamuoyuna yansıyan ABD, Birleşik Krallık, Avusturalya ve Yeni Zellanda arasındaki işbirliğinin/ortaklığın ÇHC'nin bölgede egemenlik kurmasını engellemek niyeti ve arzusu konusunda bir neden daha açık bir biçimde belli oldu.

Çin'in bölgede ve bilhassa Salomon'daki faaliyetleri yeni değil, son zamanlarda daha yoğun bir biçim aldığı da görülüyordu.

ÇHC'nin Pasifik Okyanusu'nun değişik yol kavşaklarında, daha önce yazdığım gibi, yapay adacıklar kurduğunu, böylece denizlerde egemenliğini yaydığını/yaymayı sürdürdüğünü, bu gelişmelerin adı geçen devletleri son derece rahatsız ettiğini de geçerken anımsatayım. ayorum.com'daki haberi okumanızı tavsiye ederim.

ABD'nin Ukranya-Rusya çatışmasında bizzat yer almak istememesinin nedenlerinden biri de ÇHC'nin Pasifik'teki yayılmasını/yayılmacılığını denetlemek niyetidir, arzusudur. Ukranya krizi biter bitmez öncelik vereceği konunun da bu olduğu sanılıyor. Bir de elbette ÇHC'nin Tayland'a şaşı bakması, bu devleti « Anavatana yeniden bağlamak » arzusu...

Obama döneminden beri ABD önceliği Pasifik'e ve oradan Asya'ya vermek istiyor... « Yaşlanan » Avrupa'yı « entirikalarıyla başbaşa bırakarak ».

(Parantez içinde Le Monde'un Avusturalya'nın ABC televizyon kanalından aldığı haberin bir bölümünü fransızca olarak aynen aktarıyorum :

« Accord sécuritaire avec les îles Salomon : la Chine ne perd pas de vue le front du Pacifique.

Pékin va signer un accord autorisant la présence de forces armées aux Salomon, le premier du genre dans le Pacifique.

Par Nathalie Guibert, publié aujourd'hui, 25 MARS 2022 à 19h57, mis à jour à 20h34.

La nouvelle a suscité « *une onde de choc* » à Canberra et dans la région Pacifique, a affirmé un présentateur de la télévision australienne ABC, jeudi 24 mars. Des policiers et des militaires chinois pourront bientôt être basés aux îles Salomon, selon un projet d'accord sécuritaire discuté avec Pékin, dont l'agence Reuters a révélé le contenu. L'accord doit encore être validé par le gouvernement, ont souligné les autorités d'Honiara.

Le petit Etat archipel des Salomon, 700 000 habitants, en Mélanésie, occupe une place centrale sur la ligne de front entre les Etats-Unis et la Chine dans la vaste région océanique. Or, « *si une puissance hostile contrôle une base aux Salomon, elle peut bloquer le trafic maritime venant du Pacifique vers l'océan Indien, la mer de Corail, et au-delà* », a résumé sur Twitter la professeure Anne-Marie Brady, une spécialiste de ces sujets à l'université de Canterbury, en Nouvelle-Zélande.

La lettre d'intention a été signée le 18 mars par le ministre de la police, Anthony Veke, et son homologue chinois, Wang Xiaohong, vice-ministre du puissant ministère de la sécurité publique. Elle prévoit que les Salomon « *pourront, selon leurs besoins, demander à la Chine d'envoyer des policiers, des militaires et d'autres forces armées, pour maintenir l'ordre social, protéger la vie des personnes et leurs propriétés, fournir de l'aide humanitaire, ou toute autre forme d'assistance* ».

De son côté, la Chine, « *selon ses propres besoins, pourra procéder à des visites avec ses bateaux, pour apporter du réapprovisionnement logistique, conduire des escales et des transits. Des forces chinoises appropriées pourront être utilisées pour protéger la sécurité des travailleurs et des principaux projets chinois dans les îles Salomon* ».

La diplomatie chinoise a martelé vendredi le message d'une « *coopération sécuritaire normale sur la base de l'égalité et du bénéfice mutuel, conforme à la loi internationale* »... »

Bu çerçeve içinde oralarda ve bizim bölgemizde özgürlük mücadelesi veren hareketlere yönelik tavırlar süper güçlerin kimi kez birbirleriyle uyuşmayan çıkarlarından bağımsız, arındırılmış, kurtulmuş gibi gösterilmeye çalışılsa bile öyle değildir. Öyle olmadığını yaşanılmış somut örnekleriyle biliyoruz. Tarihten ve günümüzden.

İşte bu çeşitlilik, karmaşık çıkar çatışmalarını perdelememeli.

Ancak ne 18. veya 19. ne de 20. yüzyılın başlarındayız. Bugün artık doğrudan doğruya savaş yapmadan çıkarlarını dengelemek istiyor dev devletler.

SEVİYOR SEVMİYOR UYUŞUYOR UYUŞMUYOR

Öte yandan devletlerin bünyesinde siyasi gelişmeler, seçimler sonucunda cumhurbaşkanı, başbakan ve hükümet değişikliklerinin genel ve yıllardan bu yana saptanmış meselelerde değişime yol açmasa bile kimi tavır farklılıkları doğurduğu da unutulmamalı... Rusya ve Ukranya arasındaki sorunların barışçıl bir

biçimde çözülememesinde iki devletin başkanlarının birbirini hiç mi hiç sevmemelerinin/beğenmemelerinin de rol aynadığına inanıyorum. Zelenski'nin daha aktörken ünlü dizisinde Putin'i alaya aldığını, küfüre yakın kelimelerle köylü müamelesi yaptığını, küçük gördüğünü anımsatayım.

Yakın tarihten olumlu ve olumsuz örnekler pek çok :

Örneğin Nicolas Sarkozy'nin cumhurbaşkanı seçilmesinden sonra Fransa Cumhuriyeti ile Rusya Federasyonu arasında yeniden ve François Mitterrand ve Jacques Chirac dönemlerine oranla biraz daha "sıcak ve samimi" bir yakınlaşma yaşandı. Çünkü Sarkozy, Rusya Federasyonu Başkanı Medvedev ve Başbakanı Putin (o yıllarda başbakandı, ama ipler yine elindeydi) ile çok iyi anlaşılıyordu.

İki devlet yöneticilerinin birbiriyle uyuşuyor olması önemli mutlaka, ama bu iki devlet arasında çok eskilere dayanan ve birçok ortak "kanalın" yaratılmasını da birlikte getirmiş olan ilişkiler demeti ve dayanışma da belirleyici mutlaka. Böylece 19. yüzyılda olduğu gibi, Rusya ile ilişkilerde ABD, İngiltere ve Almanya ortaklığına/işbirliğine karşı bir Fransa-Rusya hattı döşeniyor denebilirdi. Ancak böylesi bir hattın öbür taraftakilerin hoşuna gitmediği de biliniyordu.

2017'den günümüze Fransa, Rusya Federasyonu ile "dostça ilişkilerini" sürdürmek niyetinde olduğunu defalarca sergiledi :

Macron Putin'i iki kez büyük bir özenle, « kırk yıllık arkadaşlarmış gibi », Fransa'ya davet etti... Yazlık sarayında ağırladı...

Fransa Ukrayna krizinde AB'nin Rusya Federasyonu'na fazla yüklenmesinden yana olmadığını gösterdi. Macron barış için arabulucu rolünü oynadı...

Bu son iki konuda Fransa Almanya ile, farklı nedenlerle olsa da, aynı çizgide ama ne diğer AB ne de NATO üyeleriyle anlaşabiliyor...

Bu satırları yazdığım 7 Şubat 2022’de Emmanuel Macron’un Putin’le görüşmek ve “sorunların temeline inmek” için Moskova’ya gitmesi de vurgulanmayı hak ediyor. 8 Şubatta Kiev’e gidip Ukranya Başkanı Zelenski ile de görüşen Macron, sadece Fransa Cumhurbaşkanı olarak değil Fransa’nın 1 Ocaktan itibaren ve altı aylığına yüklendiği AB “Dönem Başkanlığı” kasketini de taşıyor. Hukuki ve kalıcı hiçbir etkisi olmasa bile Macron, Fransa’da Nisan 2022’deki cumhurbaşkanlığı seçimi öncesinde bu vesileyle kendi reklamını da yapmış oluyordu:

“Ne Cumhurbaşkanı ama uluslararası meseleleri bile çözmek için çabılıyor” dedirtmek için.

Bugün Şubat ayındaki girişimleriyle hem Rusya ile hem Ukranya ile iyi geçinmeye çalışan ve Tarihe “Barışı kurtaran adam” olarak geçmek umudunu taşıyan Macron’un maalesef umduğunu bulamadığını biliyoruz...

Fransa Cumhuriyeti ile Rusya Federasyonu arasındaki yakınlaşmanın, dayanışmanın, desteğin, Fransa’nın Rusya’ya yumuşak davranılması isteğinin denetlenebilir olmaktan çıkmasını önlemek için buna karşı olan devletler ve en başta ABD kimi girişimden de kaçınmadılar, kaçınmıyorlar.

Dahası ABD özünde karşı olduğu AB’nin “içeriden vurulması”, Fransa’nın veya başka bir devletin Batı’nın lideri rolünü oynamasını önlemek amacıyla elinden geleni arkasına koymuyor. Bu konuda “tarihi taraftarları” Hollanda, Danimarka yanında gerekince Estonya, Lituanya, Letonya da AB bünyesinde ABD’nin “fedaisi” rolünü oynamaktan çekinmiyor...

RUSYA VE ÇİN DE AVRUPA SİYASETİ İÇİNDE

Rusya Federasyonu Avrupa Birliği üyesi değil. AB ve Rusya Federasyonu arasında ilişkilerin çok sıkı olduğu da söylenemez. Ama Rusya Federasyonu AB DÜZEYİNDE VEYA AB ÜYESİ DEVLETLERİN İÇİNDE çıkarlarına uygun ve yakın bulunduğu önemli siyasetçileri öksüz bırakmıyor...

Taraf tutmadan : Siyaset dünyasının her kesiminden siyasetçiyle ilişki kuruyor : Sosyaldemokrat, klasik sağ, ortasağ partilerden kim olursa. Hayır kim olursa olsun değil, başbakanlar ve bakanlar öncelikle tercih ediliyor.

İrkçi, aşırı sağcı partileri de ihmal etmiyor. Örneğin Fransa'daki ırkçı ve aşırı sağcı partinin öteden beri finansmanlarından birinin Rusya olduğu yazılıyor. Söyleniyor. Yalanlanmıyor. Putin ırkçı parti lideri ve ilk turu 10 Nisan 2022'de yapılacak cumhurbaşkanlığı seçiminde aday Marine Le Pen'i zamanında Kremlin'de büyük bir siyasetçiymişcesine kabul etti. Le Pen'in bir rus bankasından seçim giderlerini karşılamak üzere borç alması için gerekli emirleri verdi...

Macaristan Başbakanı ırkçı ve aşırı sağcı Viktor Orban ile ve daha birçok ırkçı ve aşırı sağcı ile ilişkileri de mükemmel... İtalya'daki ırkçı partiyle, Sırbistan'daki ırkçı ve aşırı sağcı partilerle ve 3 Nisan 2022'de birinci turda yüzde altmış oyla yeniden seçilen Cumhurbaşkanı Aleksandar Vuciç ile de... İrkçi Sırp lar Ruslarla « Slav kardeşliğini » de ileri sürüyorlar...

Aynı gün Macaristan'da yapılan milletvekili seçimlerini Orban'ın ezici bir çoğunlukla kazandığını da eklemeliyim. İrkçuların ve aşırı sağcı partilerin Avrupa'daki önlenebilir yükselişi sürüyor...

Rusya bunlarla yetinmiyor, AB üyesi devletlerin iç siyasetinde etkili olabilmek için fedekarlıktan kaçınmıyor. Kimi siyasetçi de iktidardan ayrıldıktan sonra rus sevgisini sergilemekten çekinmiyor : İşte Rusya Federasyonu ile yakın ilişkisi olan alman ve fransız siyasetçilerden bilinen ve isimleri kamuoyuna yansıyanlardan bir demet :

Avrupalı eski siyasetçileri transferleriyle öncelikle dikkat çeken Rusya Federasyonu kamu petrol şirketlerinden iki örnek olarak yıllardan beri Rosneft yürütme kurulundaki Almanya Federal Cumhuriyeti eski başbakanlarından Gerhard Schroder'i ve haziran 2021'de aynı kurula atanan Avusturya Federal Cumhuriyeti Dışişleri eski bakanı bayan Karin Kneissi'yi anabiliriz...

Fransa Cumhuriyeti eski bakanlarından ve Sarkozy döneminin değişmez başbakanı François Fillon da aynı yola girdi : Fillon « siyaseti bıraktıktan » sonra önce özel sektördeki bir şirketin yürütme kuruluna üye oldu, kendi özel şirketini de kurdu, 2021'de Rusya Federasyonu temsilcisi olarak rus petrol şirketi Zaroubejneft yönetim kuruluna atandı...

Fillon klasik sağ siyasetçiler içinde katolik kilisesiyle ve tutucu katoliklerle en iyi ilişkisi olan siyasetçi olarak tanınıyor. 2017'deki cumhurbaşkanlığı seçiminde yarıştıydı. Kazanamadı. Ama sağ partiler içinde etkisi sürüyor.

Örneğin Nisan 2022'de yapılacak cumhurbaşkanlığı seçiminde aday olan Bayan Valerie Pecesse "Fillon ekolünden"dir ve 2017'deki seçim kampanyasında Fillon için çalıştı... Bugünkü seçim kampanyasında yanındakiler arasında birçok Fillon taraftarı da bulunuyor... (Fillon, Rusya'nın Ukranya'ya saldırısını destekleyince kamuoyundaki ve bilhassa "siyasi ailesi" klasik sağdaki parti yöneticilerinin itirazları üzerine "günah çıkardı", "Rus

şirketlerindeki bütün görevlerinden ayrıldığını” bir makaleyle duyurdu...)

Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) de AB ve üye devletleri ile benzer bir siyaset izliyor:

ÇHC'nin de Macaristan ile ilişkileri son derece derin. Macaristan'ın aşırı sağcı ve ırkçı Başbakanı ile ilişkileri mükemmel. Macaristan'da birçok yatırım yanında epey büyük bir « Çin Üniversitesi, kampüsü » kurulmak üzere... Ayrıntılı bilgi için « université chinoise à Budapest » diye tıklayın göreceksiniz.

ÇHC'nin Avrupalı kimi eski bakan, başbakan ve başkanı da transferinden, transfer edebileceğinden söz ediliyor...

Avrupa'da sıkı bir rüzgar Doğu'dan esiyor :

Para hırsı ve « geçim meselesi » belirleyici.

Sistem önce kendini sürekli kılan yöneticileri tarafından kullanılıyor :

Kişisel çıkarları için.

Güldener Sonumut 16 Ocak 2022 tarihli Milliyet'teki « Ukrayna-Rusya krizinin bize düşündürdükleri » başlıklı makalesinde bu konularda son derece önemli birkaç haber ekliyor, aynen aktarıyorum :

Rusya ve Çin'le flört eden siyasiler kaygı yaratıyor :

Avrupa Parlamentosu (AP) Fransız Milletvekili (Sosyalist Parti'ye yakın, filozof Andre Glucksmann'ın oğlu. MŞG) Raphael Glucksmann ilginç bir uyarıda bulunuyor.

Avrupa Parlamentosu Dış Müdahaleler Özel Komisyonu başkanı olan Glucksmann, AB'ye üye ülkelerin eski liderlerinin Rusya ile Çin'in önde gelen kurumlarıyla işbirliğinde bulunmasından rahatsız. AB'ye üye ülkelerdeki dış müdahaleleri denetleme ve tespit etmekle yetkili komisyona başkanlık eden AP milletvekili, eski Almanya başbakanı Gerhard Schröder'in Gazprom'da, eski Fransız başbakanlarından François Fillon ile Jean-Pierre Rafarin'in Çin şirketlerin yönetim kurullarında yer almalarının Avrupa içerisinde güvenlik kaygısı yarattığını açıkladı.

Liste bu kişilerle sınırlı değil. Belçika, İrlanda, Çek Cumhuriyeti, Hırvatistan gibi ülkelerden de eski başbakan ve bakanlar Rus ve Çin firmalarında yer alıyor.

Glucksmann'a göre başbakanlık veya bakanlık yapmış bu kişilerin Avrupa ve ABD'ye hasım ülkelerin önde gelen şirketlerinde görev almaları büyük bir güvenlik kaygısı yaratıyor.

Bu tür uygulamalara bir denetimin ve sınırlamanın getirilmesi gerektiğini savunan Glucksmann, bu konuda da bir rapor yayınlayacağını açıkladı.

Glucksmann hedefine ulaşır mı bilinmez. Ancak bu tür faaliyetlere bir sınırlama, çerçeve ve denetim getirilmesinin faydalı olacağı kesin. »

Güldener Sonumut, makalesinde « İstihbarat dünyası yine toz duman » arabaşlığı altında AB bünyesindeki son casusluk olaylarına da değiniyor, aktarıyorum :

« Danimarka askeri istihbarat başkanının gözaltına alınmasının duyurulması yeniden tartışmaları alevlendirdi. Zira basın dahil birçok 'kuruma' stratejik ve çok gizli nitelikteki bilgileri sızdırdığı gerekçesiyle göz altına alınan Lars Findsen iddiaları reddediyor.

Danimarka istihbarat teşkilatı da Rusya, Çin ve İran'ın ülkedeki istihbarat faaliyetlerini hasmane bir şekilde artırdıklarını dile getirdi.

Litvanya ise tren yolu köprüsü inşaat etmek üzere İspanyol-Çin ortaklığına verdiği ihaleyi iptal etti. Çin'in Litvanya'ya yönelik olumsuz tavrı ve İspanyol-Çin ortaklığında Çinli çalışanların sadece inşaat mühendisi olmamaları Vilnius'u bu hamleyi yapmaya zorladı.

İngiltere'de de iç istihbarat teşkilatı, İngiliz İşçi Partisi'ne yakın bir Çin hukuk danışmanının Çin istihbarat birimleriyle ilişkide olduğunu tespit ederek, sessizliğini bozdu.

Kanada'da meclisteki bütün milletvekillerine bilgi notu gönderilerek, Çin'in Kanada'ya yönelik istihbarat faaliyetlerinin arttığı uyarısında bulunuldu. İstihbarat faaliyetleri tüm hızıyla devam ediyor. »

Soğuk veya sıcak, savaş hangisi olursa olsun, dev(let)ler arasındaki yarış sürüyor. Her alanda.

ALMANYA İLE FRANSA NE YAPIYOR

Almanya ile Fransa arasındaki ilişkiler iki devletin karar vericilerinin arasındaki uyuşuma veya uyuşamamaya da bağlı olarak kimi zaman zorlu çıkmazlarda tıkanabiliyor. Örneğin Sarkozy ile Merkel arasındaki soğukluk döneminde:

Görevde oldukları yıllarda Almanya Federal Cumhuriyeti Başbakanı Angela Merkel ile Fransa Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı

Nicolas Sarkozy birbirlerinden hoşlanmıyorlardı. Bayan Merkel'in Sarkozy'yi sevmediği bir devlet sırrı değildi.

Oysa sadece televizyon ekranlarına bakarak ikisinin arasından su sızıyor sanılabilirdi.

Yok maalesef öyle değilmiş. Bayan Merkel Bay Sarkozy'yi hiç mi hiç sevmiyormuş.

Olacak şey mi ? Oluyor işte.

Almanya ile Fransa arasında Mitterrand ve Kohl « aşkı » dillere destan olmuştu. Anımsıyorsunuz mutlaka bir saygı duruşunda elele bile tutuştuylardı.

Ama Merkel ile Sarkozy hep elele tutuşuyorlar ama Merkel « dostunu » sevmiyormuş.

Önceki dönemlerdeki Mitterrand ve Kohl “çifti”nin dostluğu ve yakınlığı, işleri ve uzlaşmayı epey kolaylaştırıyordu. Oysa birincisi “sosyalist”ti ikincisi sağcıydı. Ama Sarkozy ve Merkel siyasi ve ideolojik açıdan birbirlerine yakın bile olsalar her konuda anlaşamıyorlardı. Bu gariplikte ikili arasındaki “kara kedinin” mutlaka rolü olduğu açıktı.

Çünkü Bayan Merkel ve Almanya Hükümeti Sarkozy'ye Cumhurbaşkanı seçilmesinden beri hep kuşku ve şüpheyle baktı ve bu olumsuz bakış sürdü.

Bunun değişik nedenleri olduğu iddia edildi :

Bir kez Merkel, Sarkzoy'nin seçileceğine inanmıyordu. Ama Sarkozy seçildi.

Seçildikten sonra yaptıklarıyla Sarkozy bizzat kendisi Almanya “karnesindeki” notunu biraz daha düşürdü.

Birkaçını anımsatayım :

Avrupa Birliği (AB) küçük bir başarı kazanınca bile Sarkozy kendine mal etti. Bir tatsızlık olunca ise diğerlerine bıraktı “sorunu”.

Sarkozy’nin şimdiye kadar bir kez bir meseleyi çözdüğü söylenebilir :

Abhazy’ya saldıran ve Rusya Federasyonu’nun yıldırım hareketiyle sinen Gürcistan devlet başkanının “koltuğunu kurtarmada”. Bu meselede, biraz önce değindiğim, Rusya Federasyonu liderleriyle iyi ilişkisi belirleyici oldu. Ancak bu iyi ilişki ne Almanya’nın ne de ABD’nin onayladığı bir durumdu.

Libya’daki « Bulgar hastabakıcıların özgürlüklerine kavuşmaları » konusunda Sarkozy bir kez daha bütün başarıyı kendisine mal etti. Hele eski eşi Cecilia’nın Libya seferi ve bunun akıl almaz bir medya reklamıyla « taçlandırılması »...

Oysa Almanlar başta, AB üyesi başka birçok devletin temsilcileri de yıllardan beri bu serbestlik için derinden ve sessizce çabalıyorlardı. Bu işin göklere çıkarılan bir başarı olarak piyasaya sunulması bile Sarkozy’nin eşinin ayrılma arzusunu engelleyemedi. Cecilia Hanım Sarkozy’nin cumhurbaşkanlığı kampanyasını yürüten ABD’li ile yaşamaya başladı ve Sarkozy’yi temelli terketti...

Çad’dan kimi çocuğu, « Onları Darfur’daki savaştan kurtarıyoruz » diyerek, kaçırıp Fransa’ya getirip çocuksuz ailelere satmak için binbir yalan dolan çeviren bir güya hükümet dışı, veya sivil toplum kurumunun/örgütünün oyunu sonucu Çad’da tutuklanan uçak personelini « kurtarmak için », Sarkozy Çad’a kadar bizzat gitti ve onları alıp döndü.

Bu arada güya sivil toplum örgütü personelinin İspanyol üyelerini Madrid’de bıraktı ve orada İspanya Krallığı Başbakanı Zapatero ile kameraların karşısında Zorro rolünü oynadı.

Bu da Sarkozy işte.

Almanların ve İngilizlerin hiç mi hiç beğenmediği ve bir siyasi lidere, hele bir cumhurbaşkanına hiç yakıştıramadıkları « roller » bunlar.

Dahası da var:

Sarkozy, Lizbon’da AB üyeleri arasındaki « tarihi uzlaşmanın » mimarı olarak ta kendini öne sürdü. Sanki Polonya’yı yöneten «kızleri » ikna eden tek lider kendisiymiş ve sanki AB’yi «kilitlenmekten kurtaran » adanmış pozları verdi.

Bir örnek daha sunayım : Sarkozy’nin yıllarca ve sık sık ileri sürdüğü « Akdeniz Birliği » meselesi ilintili örnek:

« Kendi buluşu » gibi sunduğu ve sadece Akdeniz’i çevreleyen devletlerden oluşacağını savunduğu bu “birlik” önerisi, o haliyle Almanları fena halde kızdırdı. AB bütçesinin en büyük payını Almanya’nın verdiğini sakın unutmayalım. O zaman Almanya’nın parasıyla ve AB adına Sarkozy’nin böylesine çalım atmasına elbette Merkel dur demeliydi ve dedi. Nitekim Sarkozy Merkel’den fena halde « fırça yedi ».

Sonra ne mi oldu ?

Sarkozy Akdeniz Birliği konusunda bütün söylediklerini geri almak ve Almanların savlarını aynen kabul etmek zorunda kaldı. İşte aynen :

Akdeniz Birliği AB üyesi bütün devletlerin de üye olabileceği bir birlik biçiminde kotarılmalı.

Bu birlik ayrı bir proje olarak değil AB'nin yıllardır oluşturduğu ve AB ile Magrip devletleri arasındaki işbirliğinin gelişmesini öngören "Barselona süreci"yle birlikte veya hatta onun devamı gibi yürütülmeli.

Akdeniz Birliği meselesine ilişkin konuları Fransa'da, Cumhurbaşkanlığı Sarayı (Yani Sarkozy ve yakın danışmanları) değil, Dışişleri Bakanlığı ile Avrupa İşlerinden Sorumlu Bakanlık yürütmeli.

Evet işte böyle :

Sarkozy'nin kendini darı ambarında gören tavuk gibi hayal kurması, kendisini Napolyon Bonapart zannetmesi artık bu saatten sonra çok zor. Çünkü ambarın, AB bütçesinin, sahipleri onu bir süre serbest bıraktılar : « Oynasın da bir görelim » diyerek. Şimdi teneffüs bitti ve artık ders saati başladı.

Ama yine Sarkozy'ye tamamen güvenilmediği için olmalı, "ABD'nin arzusu üzerine", İngiltere Birleşik Krallığı ile Fransa Cumhuriyeti arasında savunma, askeri işbirliği, "nükleer güvenlik", atom araştırması üzerine iki antlaşma ("treaty"/"traité") 2 Kasım 2010'da Londra'da imzalandı. İmza töreninden sonra düzenlenen ve Fransa'da kimi televizyon kanallarınca canlı yayınlanan ve bu sayede izleme olanağı bulduğum basın toplantısında, David Cameron ve Sarkozy antlaşmaları övdüler, "tarihi" olduğunu vurguladılar. Tarihi olduğu kesin. İkisi de antlaşmaların, İngiltere ve Fransa'nın askeri alanda bağımsız hareket etme özgürlüğünü sınırlamayacağını vurguladı. Ama öyle mi acaba? Bunun böyle ifade edilmesi bile kuşku doğurucu. Nitekim aynı basın toplantısında, İngiltere Başbakanı antlaşmaların "ABD'nin arzusu" üzerine imzalandığını sanki bilhassa vurguladı. "Atom araştırmaları" konusunu da içeren ve iki devletin bu alanda ortak

çalışmasını öngören stratejik antlaşma Fransa'nın dolaylı biçimde ABD'nin denetimine girdiğinin ispatıdır.

Bu alanda İngiltere bir anlamda taşeron veya "işleri kolaylaştırıcı" rolü oynuyor. Fransa'daki geleneksel ABD karşıtlığını aşmanın en iyi yolu olarak bu bulunmuş olabilir. Sarkozy ile Cameron arasındaki siyasi ve kuşaksal yakınlık da belirleyici oldu herhalde. Çünkü böylesine bir "habı" Fransa'ya başka koşullarda "yutturmak" mümkün olamazdı.

Sonuç itibariyle ABD kazandı : Böylece Fransa'nın bu ve benzeri askeri ve stratejik alanlarda Rusya Federasyonu ve onun gibi ABD denetimi dışında kalan devletlerle ikili dansa kalkması önlenmek istendi. Bakalım. Gelişmeleri önümüzdeki yıllarda göreceğiz. Bunun Fransa ve Rusya arasındaki yakın ilişkilere nasıl yansıtacağını da. 2022'de Ukranya-Rusya krizinde gördük.

Savunma bütçeleri AB'nin askeri harcamalarının yarısını oluşturan Fransa ve İngiltere'nin savunma harcamalarını bir parça azaltmak için böylesi bir antlaşmanın yararı var elbette ama tek belirleyici bu değil.

BİR HALKA SEMPATİ

Başka bir açıdan bakılınca, Batı ülkelerinde muhalefet partileri, sendikalar, dernekler, bağımsız, kaliteli ve güçlü bir medya, aydınlar ve duyarlı bir kamuoyu bulunuyor : İktidarı etkiliyeci olanaklara sahip. Bunlar şu veya bu konuda devlet politikasına müdahale etmeyi görev biliyorlar, müdahale ediyorlar ve ender de olsa zaman zaman sonucu ta alabiliyorlar.

Öte yandan belli felaketler sonrasında bir halka veya birkaç halka sempati doğabiliyor veya varolan sempatinin alanı genişliyor, dozu artabiliyor.

1990'lardan günümüze değişik biçimleriyle gördük :

Bir örnek olarak, Fransa'da kimi aydınının Mart 1993 seçimleri öncesinde "Bosna İçin" liste girişimi, kamuoyunu ve basını harekete geçirmesi açısından anılabilir.

Benzer birçok örnek daha var : Körfez krizi sırasında Fransa'nın başkentinde ve başka kentlerinde düzenlenen savaş karşıtı gösteriler anımsanabilir. Irak'ı terketmek zorunda kalan Kürtlerin durumunun televizyonlar aracılığıyla bütün dünyaya yansıtılması sonucu Kürtlere, Yezidilere yönelik sempati doğması da. Değişik bölgelerde Kürtlere ve Yezidilere reva görülen kıyım ve cinayetler sonrasında da dayanışmacı tavırların alındığını gözlemleyebildik.

İşte böylesi durumlarda Batı devletlerinin biri veya birkaçı tek yönlü devlet çıkarı içerikli politikalarına, farklı bir biçim verebiliyor. Böylesi bir değişiklik özgürlük, daha çok demokrasi ve benzeri konulardaki mücadelelere yararlı olabiliyor:

Doğu Timor örneğini burada anımsayabiliriz.

Belli bir ölçüde Kosova örneği de bu çerçevede değerlendirilebilir.

24 Şubat 2022'den itibaren Ukranyalılara gösterilen ilgi ve hakiki dayanışma da unutulmamalı. Devletler ve AB düzeyinde sığınanların işini kolaylaştırmak amacıyla özel hukuki düzenlemelere bile gidilmesi vurgulanmayı hak ediyor.

Batılı devletlerin, kurtuluş mücadelelerine, halkların özgürlük hareketine, daha çok demokrasi umuduyla yaptıklarına yönelik tavır takınmamaları şaşırtıcı olurdu. Bugün Avrupa'da, Ortadoğu'da ve diğer coğrafyalarda meselelerin aldığı boyutlar

gözönüne getirilirse devletlerin bu konuda umursamaz kalmaları beklenemez(di).

O halde ne yapıyorlar?

Devlet yapısına ilişkin bir örnek vereyim :

ABD yöneticileri ve Amerikalılar için Ortadoğu'da, Türkiye'de, Suriye'de, İran'da, İsrail'de, Ürdün'de, Yemen'de, Lübnan'da federal bir devlet yapısının sorun çıkaracağını iddia edemeyiz.

Irak'tan söz etmiyorum çünkü bu ülkede devlet yapısının federal olduğu Anayasa'da yer alıyor. Birleşik Arap Emirlikleri'nde de...

Aynı şey Almanya ve İngiltere gibi kendine özgü bir federal yapıya sahip, uzun yıllardan beri bu yapıyı tıkır tıkır işleten, her açıdan iyi yürüten devletler için de aynı şeyi söyleyebiliriz. Bu devletler federal devlet yapısını başka yerde görmekten neden çekinsinler?

Elbette bunu en yetkili ağzların yüksek sesle belirtmelerini günümüzde beklememek gerek. Enazından bugünkü aşamada.

O zaman ne kalıyor geriye?

“Ateşte iki, hatta üç (aslında ne kadar varsa) maşa bulundurmak” politikasının günümüzdeki uygulaması.

Bunun nedeni “Ne olur ne olmaz” la açıklanabilir. Bütün tarih boyunca aynı şey görüldü. Örneğin Osmanlı dönemini alalım : Hem güya muhalif “Yeni Osmanlılar” ve sonra “Genç Türkler” Avrupa'da misafir edildi. Hem de Padişahlıkla ve Osmanlı devletiyle ilişkiler sürdürüldü. Yani hem muhalefetle hem de iktidarla iyi ilişkiler devam etti.

Bu sayede Genç Türkler iş başına gelince, Avrupa devletleri, Batı, bütün çıkarlarını koruyabildi.

İşte bu ve benzeri birçok deneyim bu devletlerin, bu tür boyutlardaki bir mücadelede, muhalefeti de ihmal etmemelerini, hatta gerekirse taraf olmalarını, menfaatleri icabı, zorunlu kılar, kılıyor.

Değişik halkların bölgemizin birkaç devletinin sınırları içindeki özgürlük mücadelesinin, dünyanın en verimli ve geleceği, geçmişte olduğu gibi, en parlak olmaya aday Mezopotamya'da, kimin yönetimi, kimin iktidarı ele alacağına yönelik olduğunu hatırlatmama gerek var mı?

Mezopotamya, doğal gazı, petrolü ve suyu ile dikkatleri çeken bir bölge. Enerji, yakın gelecekte günümüzdekinden daha çok önem kazanmaya aday. O zaman doğal gazı, petrolü ve suyu denetim altına almaya aday her türlü siyasi hareketle, hele bu hareket belli ve önemli boyutlar almışsa, onunla ilgilenmek, iyi ilişkilere sahip olmak zorunludur.

Bu ilgi çıkarlarla ilişkilidir. Çıkarlar ise herkesle ve her tarafla "iyi olmayı", "iyi geçinmeyi" şart koşuyor.

Bu çok eski bir kuraldır.

Bilinen.

MACRON ERDOĞAN'I SEVMİYO ERDOĞAN DA MACRON'U :

İki siyasi liderin birbirini sevmesi/beğenmesi kadar sev(e)memesi/beğen(e)memesi konusunda dünya kadar örnek var. Örnekler siyasi tarih ve siyaset bilimi çalışmalarının sayfalarını dolduruyor. Tarih tanığımızdır.

Çok eskilere kadar inip örneğin Kleopatra'nın kapısını tıkladımayalım. İşte daha dün François Mitterrand ile Helmut Kohl "aşkı" Fransa Cumhuriyeti (FC) ile Almanya Federal Cumhuriyeti (AFC) arasındaki olası kimi dev boyuttaki meselenin dostça çözümünü kolaylaştırmıştır, iki Almanya'nın kazasız belasız birleştirilmesi en başta...

İki liderin birbirini sevmemesi, beğenmemesi tahammül edilebilirlik sınırları içinde kalırsa kimse oralı olmayabilir, örneğin

Angela Merkel'in Nicolas Sarkozy'yi bir türlü sevmemesindeki gibi.

Erdoğan ile Macron ikilisindeyse sevgisizlik, beğenmemişlik maalesef ciddi boyutlar aldı. Koskoca iki büyük lider, meseleleri hakaretlere, küfürlere kadar düşürdüler. Hakaret, küfür ve aşağılamalarla, meydan okumalarla sorunların çözümü mümkün değil.

Adı geçen iki lider neden birbirini sevmiyor?

Macron'un Erdoğan'ı 5 Ocak 2018'de Paris'te Saray'ın kapısında karşılaşması videosuna bakalım :

Macron misafirinini elini sanki istemeyerek sıktı. Saray'ın dört veya beş basamağını, Macron biraz önde, birlikte çıktılar. Macron, geleneksel olarak giriş kapısı önündeki sahanlıkta durup misafiriyle birlikte ve hafifçe sola dönüp kameralara ve fotoğraf makinalarına bakmak yerine içeriye girmek istedi. Misafiri dokunarak ve bir şeyler söyleyerek ev sahibine « evin » geleneğini anımsattı. Böylece Saray Hatırası kameralar ve fotoğraf makineleriyle kaydedilebildi. Benzer sahneyi Çin Halk Cumhuriyeti lideri ile Suudi Arabistan'ın malum Prensi ile ve daha nice devletin lideriyle anımsayınca Macron'un Erdoğan'a haksızlık yaptığı ortaya çıkıyor.

Bu kadar da değil, daha sonra da, karşılaştıkları devletlerarası her türlü toplantıda Macron Erdoğan'ı görmemezlikten geldi, kimi kez elini kerhen sıktı, özetle dostça davranmadı.

Erdoğan geri kalmadı, Fransa'ya ilişkin klasikleşen eleştirilerine ilaveten, Macron'u "acemilikle", "ülkesinin tarihini bilmemekle" suçladı ve daha ağır saptamalar ekledi. Macron'a sürekli olarak "sen" diye hitap etti. Pek hoş olmadı.

Macron, Avrupa’da beğenilen bir lider değil. O da değişik liderlerce defalarca horlandı :

Örneğin İngiltere Başbakanı Boris Johnson tarafından. Bir bahaneyle İngiltere’ye giden Macron öyle bir kabul gördü ki İngilizler bile utandı. Vs vs... Paris Match haftalık dergisi bile Macron’la alay etti.

Macron başkalarının da “iyi oynayamadığı” için dışlandı. Bugün kimse Macron’u davet etmiyor artık.

Macron, Fransızcasıyla, “arrogant” yönüyle, “küçük büyük dağları ben yarattım” diyerek herkese yukarıdan bakışıyla sevilmiyor. “Ben en yakışıklıyım. Ben en zekiyim. Ben ben ben” haliyle ve Fransa’dan sonra AB’ye bile “makronist” bir yüz/bir makyaj önermesiyle herkesi ya küstürdü, ya güldürdü. “Bu adam deli mi ne?” dedirtti. Yunanistan’ı ziyaretinde Millet Meclisi’nde nutuk attı, pardon nutuk değil, “Yunanistan’a, Avrupa’ya ve evrene” demokrasi ve AB üzerine ders verdi. Yunanistanlı vekiller onu dinlerken az daha sinir krizi geçiriyordu.

Erdoğan ile Macron arasındaki uyuşmazlığın altında ve üstünde mutlaka henüz bilmediğimiz noktalar da var.

Fransız gazeteleri Erdoğan’ın geçmiş yıllardaki karizmasını yitirdiğini yazıyor. Örneğin Le Monde’un bir zamanlar Türkiye/İstanbul muhabiri Marie Jégo’nun 27 Ekim 2020’de yayınladığı derinlemesine analizinin başlığı: “Erdoğan’ın kaybolan ‘aurası’.”

Müslüman Kardeşler’in bir bölümünün Erdoğan’ın uluslararası düzeyde kendilerinin lideri, temsilcisi rolünü oynamasından rahatsız olduklarını kendisine ilettikleri tahmin ediliyor.

Erdoğan'ın birçok cephede, Kıbrıs, Libya, Suriye, Azerbeycan ve daha başka cephelerde, birden savaşa girmesi veya savaşı başlatması kendisine ve devlete pek çok düşman da kazandırdı.

Birleşik Arap Emirlikleri, Mısır, Bahreyn Türk malı ürünleri günlerce boykot etti.

Erdoğan bu boykottan söz etmedi ama birkaç gün önce, "Fransa Türk mallarını boykot ediyor" dedi. Bu doğru değildi. Belki kendisine yanlış bilgi verildi.

Eğer hakiki gerçek (evet iki kez) boykot yapacaksanız ülkemizde üretilen malum otomobilleri boykot ediniz. Katar da Paris Saint-Germain'i satsın. Finansmanını durdursun. Fransa'nın hemen hemen her bölgesindeki şatolarını, bağ ve bahçelerini de, sayısız işletmelerini de...

Macron'un karnesi zayıflarla dolu: Korona karnesi kötü, hatta çok kötü, eski başbakanı ve birkaç bakanı hakkında açılan davalar sorgu aşamasında ve bu aşama daha birkaç hafta önce onlarca polis ve jandarmanın eski başbakan ve bakanlarının evlerine ve bürolarına yapılan baskınlarla yeni bir ivme kazandı.

Fransa cumhurbaşkanı ve takımının en büyük sorunu takımın tümünün teknokrat ve/veya eski patron olması. Ülke içi meseleleri çözemiyorlar. Deneyimsiz yöneticiler çuvallıyor.

Hükümet üyeleri, zengin mahallelerin çocukları, halkın nasıl yaşadığından habersiz.

Hayatında belki bir kere bile metroya binmemişler, metroyla toplu taşımacılığı düzenliyorlar. Olacak şey mi?

Bunlar böyle ciddi krizlerin üstesinden gelebilecek çapta değiller. Hiç değiller.

İki lider de birbirini sevmiyor ama burada aktarmaya çalıştığım gibi birbirine çok benziyor, bu durumda güya hırçınlaşma, tansiyonun yapay biçimde yükseltilmesi ikisinin de yakın gelecek hesapları için yararlı olacağı sanılarak sürdürülüyor.

En son Charlie Hebdo gibi Fransa ölçütünde son derece marjinal, ortaokul veya liselerdeki duvar gazeteleri düzeyinde, mizah sanatı ve karikatür açılarından çok zayıf, estetiği berbat, akli başındaki hiç kimse tarafından asla ciddiye alınmaması gereken bir dergideki sıradan bir karikatür bile devlet meselesi haline dönüştürüldü. Elimizi vicdanımıza koymalıyız: Bu sıradan ve berbat karikatür bu ilgiye layık değil. Görmemezlikten gelmesini de bilmek mümkün.

Milyonlarca yurttaşımızın da içinde bulunduğu milyonlarca Müslümanın yaşadığı Avrupa İslamın düşmanı değil. Onların tamamı veya tamamına yakını çalışmak, çoluk-çocuğuna gelecek hazırlamak, dini inancını barış içinde, sakin ve özgür bir biçimde yerine getirmekten başka bir şey istemiyor. Bize onları anlamak, anlamaya çalışmak ve olanaklarımız ölçüsünde yardımcı olmak kalıyor. Hepsi bu kadar.

(Serbestiyet.com, 4 Kasım 2020.)

FRANSA-TÜRKİYE GERİLİMİ YA DA NEO-REKABET

Sorun, Recep Tayyip Erdoğan (RTE) ile Emmanuel Macron (EM) arasındaki kişisel bir mesele değil. Mesele petrol, doğal gaz ve jeostratejik yeni tür rekabeti ve çekişmeleri, Fransa Cumhuriyeti (FC) ile Türkiye Cumhuriyeti (TC) arasındaki devletlerarası ilişkileri kapsıyor.

Ayrıca onların saklamak istedikleri devletler üstü şirketlerin kapışmasını da içeriyor.

İki lider arasındaki karakter ve insani uyumsuzluğun rolünü de unutmamalıyız.

Oysa Fransa'dan bakınca, buradaki medya organlarının çoğuna göre, mesele sadece Erdoğan etrafında dönüyor ve onunla anlaşamamazlık üzerine kuruluyor. Örneğin Fransa'nın

Yunanistan'ı silahlandırması, Libya'ya müdahalesi tümünden göz ardı ediliyor. Erdoğan'ın "5 cephede 5 savaş" yaptığı ve ülke içindeki ekonomik dertlerini örtbas için bu yollara gittiği ileri sürülüyor. "RTE'nin Yeni-Osmanlı projesi," "Pan-İslamist" yaklaşımı iddiası ve nihayet Suudi Arabistan ile ümmetin liderliği yarışı öne çıkarılıyor...

Önce şunu hemen eklemeliyim: İsmi koymasa da, itiraf etmese de Macron kimi alanlarda Erdoğan'dan kopya çekiyor. Bir örnek: Yeni atadığı Fransız Başbakanını, Türkiye'deki deyimle "Yalova kaymakamlığı" yapmak için görevlendirdi. (Bu vesileyle Binali Yıldırım'ı düşünmemek olmaz.) Macron fiilen başkanlık sistemine geçti. Göreve geldiği ilk aylarda ise Genelkurmay Başkanı'nı istifaya kadar itelemişti...

Macron, başkomutan rolünü oynamaya bayılıyor. Daha görevi alır almaz, Fransa'da hiç görülmemiş bir davranışla, Saray'dan ilk çıkışını askeri ve açık bir jeeple yaptı. Jeepte ayakta durması gözlerden kaçmadı. Daha sonra Mali'ye ve Fransa'nın "savaş yaptığı" diğer alanlara ziyaretlerinde bir tek mareşal üniforması eksikti: Savaşa meraklı. Korona belasına bile savaş ilan etti: « Nous sommes en guerre » diyerek...

Erdoğan'ın "Yeni Osmanlıcılık" yaklaşımıyla, kimi gazete (örneğin sağcı Le Figaro) veya dergiye (L'Express, Le Point, ikisi de orta sağ) göre, hiç vakit yitirilmeden mücadele edilmesi gerekiyor. Erdoğan'ın "Yeni-Osmanlı hayali," öteden beri Fransız medyası ve bazı cahil "Türkiye uzmanı" tarafından vurgulanıyor.

1974'ten bu yana Avrupa Birliği üyesi Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuzeyini "işgal ettiği" belirtilen Türkiye'ye doğru, Fransa dahil hangi AB üyesi, bu konuda çözümleyici bir adım attı? AB bu meseleyi çözmek için bir şey yaptı mı? Neredeyse aradan yarım asır geçti.

AB üyesi bir devletin başkenti de, toprakları da hâlâ ikiye bölünmüş durumda. AB, bir üyesini en yakından ilgilendiren bu meseleyi bile çözemedi.

Fransa, Yunanistan'ın ve Kıbrıs'ın çıkarlarını ne ve kim(ler) adına korumak istiyor?

Fransız medyasına bakılırsa Türkiye hırçın ve saldırgan. O halde “zavallı” kurban konumundaki Yunanistan'ı ve Kıbrıs'ı korumak lazım. Macron, bu durumda, dulu da evladını da kurtaracak şövalye rolünde. Ah keşke öyle olsaydı.

Fransa ile bu iki devlet arasındaki son iki aydaki ilişkilere buyurun birlikte göz atalım :

2020 Eylül başında bütün Fransız medyası heyecan içindeydi: Yunanistan Başbakanı, “Dassault Aviation” üretimi 18 Rafal savaş uçağı alacağını açıklamıştı. Fransa Savunma Bakanı “ilk kez bir Avrupa devletinin Rafal'i tercih ettiğini” belirterek memnuniyetini dile getirdi. Şunları ekledi: “Bu açıklama Fransız uçak yapımıcılığının ve özellikle Dassault Aviation'un başarısıdır.”

Adı geçen şirketin CEO'su ise coştı ve şunları söyledi: “Yunanistan'ın tercihi yaklaşık yarım yüzyıldır geliştirdiğimiz olağanüstü ilişkimizi güçlendiriyor. (...) Yunanistan hava kuvvetlerini, dile getirdiği operasyon gereksinmelerini karşılamak ve böylece Yunanistan halkının güvenliğini ve Yunanistan'ın egemenliğini sağlamak için şirketimiz genel seferberlik ilan etmiştir.”

Bir gazetede aynen şu satırları okuduk: “Fransa büyük bir silahlanma kontratı kopardı.”

Savaş uçaklarının üretimi ve teslimi üç veya dört, belki beş yılı alabilir, ama Yunanistan'a dört belki beş tane de kullanılmış fakat hemen hizmete girebilecek Rafal da satılacaktı.

1980'de ve öncesinde, Fransa'nın Irak'a sattığı savaş uçakları aklıma geliyor, İran'la savaşında kullanılan. Hatta Iraklı pilotlar bu uçakları kullanmaya henüz hazır olmadıkları için uçaklar Irak renkleriyle donatıldıktan/boyandıktan sonra Fransız pilotlarca kullanılmış ve İran bombalanmıştı. Tarih işte böyledir, asla unutmuyor. Bu mesele artık bir devlet sırrı olmaktan da çıktı. Peki bizi ne bekliyor?

Yunanistan Başbakanı, Rafallardan başka Yunanistan'ın 4 yeni firkateyn de satın alacağını, dört tanesinin de modernleştirileceğini belirtti.

Bu durumda Fransa'nın Yunanistan'ı koruyor görünmesi sadece hayırsever ve insani açıdan değerlendirilemez gibime geliyor. Bu işin arkasında sadece Dassault değil Total da var mutlaka.

Bir parça, sadece bir parça da ticaret var. Ama tehlikeli tarafından: Fransa, çünkü sadece silah satmıyor; Yunanistan'ı silahlandırıyor. Durum yeterince açık sanıyorum.

Oysa biz Fransa'nın, AB'nin kuruluş ve varlık ilkeleri gereği, meselelerin barışçıl yoldan çözümü için müdahale etmesini, yardımcı olmasını, yol göstermesini beklerdik. Yunanistan ve İtalya ile tartışmalı bölgede askeri tatbikat değil, silahlandırma değil, silahsızlandırma için öncülük etmesini de.

Ama bir dakika: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde (KKTC) daha birkaç gün önce cumhurbaşkanlığı seçimi yapıldı ve Erdoğan'ın adayı seçildi. Ada'nın iki kesiminin birleştirilmesine/bütünleştirilmesine fena halde karşı. Gelecek

adım ne olacak? Fransızlar ve yakın tarihimizi bilenler, Hatay diyor. “İskenderun Sancağı” örneği akla geliyor.

Kıbrıs’ta Erdoğan ikinci adım olarak KKTC’nin bağımsızlığını ilan etmeye hazırlanıyor. Ve kısa süre sonra da TC’ye katılmasını... Kıbrıs Cumhuriyeti’nin haritası yeniden çizilecekmiş...

Tarih yeniden mi yazılacak? Tarih kekeleyecek mi?

İşte gelecekte olması mümkün bu işleri önlemek için taraflar ve onların “dayıları” pazularını gösteriyormuş. Demek ki o kadar atışmak bunun içinmiş. İnanıp inanmamak size kalıyor artık.

Şimdi diyeceksiniz « Ya bu İtalya neyin nesi oluyor? » Tarihe bakmalı yeniden. Libya? Libya tarihte var mıydı? Trablusgarp olmasın? Sonra sultanların sürgüne gönderdikleri için oralarda başka bir mekân vardı, evet evet yine oralarda. İsmi neydi? Fizan mıydı? İtalya 1900’lerin başında oraları istila etmemiş miydi? Evet etmişti. Osmanlı İmparatorluğu ile savaş bile yapmıştı. Bunlar ve sonrası gelişmeler sonucu bugün Libya’ya her müdahale İtalya’yı çileden çıkarıyor. O olmalı.

Libya işine el atana İtalya da el atıyor. Fransa ile birlikte Bengazi’de veya başka bir kentte dansa kalkıyor. Tarih oysa ders veriyor. Anlayana.

(serbestiyet.com, 2 Kasım 2020)

UKRANYA-RUSYA : 24 ŞUBAT 2022, KİEV, 4.35

Rusya Federasyonu Başkanı savaş emrini verdi. Putin kuşluk vaktindeki “ulusa sesleniş”inde « hücum », savaş veya istila kelimeleri yerine “özel askeri harekât” demeyi tercih etti, sanki Ukranya bağımsız ve ayrı bir devlet değil, Çarlık Rusyası dönemindeki gibi Rusya İmparatorluğu’nun bölgelerinden biriymişcesine... Harekâtın hedefinin Ukranya’yı “silahsızlandırmak ve nazilerden arındırmak” (fransızcasıyla “démilitariser et dénazifier”) olarak tanımladı.

Böylece 2000’lerin başından bu yana bilhassa Kiev’de ve ülkenin diğer büyük kentlerinde düzenlenen ve bir parça abartılarak “devrim” sıfatı takılan toplu gösterilerde baş rolü oynayanların Batı medyalarının yazdığı gibi sadece ve sadece “Batı, Avrupa Birliği ve demokrasi yanlıları” değil açıkca milliyetçi ve açıkca faşist örgütlerin eseri olduğunu anımsatmak, dünyaya duyurmak istedi.

Putin ve yönetimine göre, Ukranya'nın ordusunu Batı parasıyla "modernleştirmesi" Rusya Federasyonu'na yöneliktir ve sadece bu nedenle gayri meşrudur.

2021 Temmuz ayında yayınladığı Rusya ve Ukranya tarihini son derece sübjektif bir bakış açısından değerlendiren, iki ülkenin tarihini ideolojik açıdan tutucu, panruscu bir yaklaşımla a'dan z'ye yeniden yazan ve epey tartışılan uzun makalesinde Ukranya'nın Rusya'nın ayrılmaz bir parçası olduğunu, rusların ve ukranyalıların "tek ve aynı halk" olduğunu vurguluyan Putin için Ukranya ordusu gibi devleti de gayri meşrudur. Bolşevikler tarafından yapay bir biçimde « yaratılmıştır » ve varlık nedeni yoktur... Yaratılan bu devlet Lenin'in bir « hatasıdır »...

Bugünkü devletin yönetimi bir "cunta"dan/"çete"den ibarettir. « Yöneticileri nazidir. »

İkinci savaş yıllarında nazi Almanya ile işbirliği yapan, nazi ordusuyla komünistlere ve SSCB'ye karşı savaşan, savaş bitiminde Kızıl Ordu'ya kafa tutmayı sürdüren, Ukranya'nın ormanları, bataklıkları ve tepeleriyle ünlü, dolayısıyla gerilla savaşı için elverişli, Batı bölgelerinde gerilla savaşını 1954'e kadar uzatan naziler biliniyor... 2000'lerin başından itibaren düzenlenen gösterilerde yer alanlar içinde açıkca nazilerin yer aldığı ve hatta güvenlik güçleriyle çatışmalarda bu nazilerin ateşli silah kullandığı da malum. Nihayet son cumhurbaşkanlığı seçiminde nazilerin adayının yüzde iki oranında o topladığı da... Nazilerin Marioupol gibi kentlerde silahlı ve epey etkili olduğu da...

Bu verilerden hareket ederek bugünkü yöneticileri nazilikle suçlamak doğru mu ? Tartışılması gereken bir konu. Zelenski'nin dedesinin Kızıl Ordu bünyesinde nazilerle çarpıştığını, dedesinin üç kardeşinin yahudi oldukları için alçakca öldürüldüklerini bilince Zelenski'yi nazi olmakla suçlamak yersiz sanıyorum. Ama bu

devletin bütün yöneticileri için aynı şeyi söylemek ve hepsini temize çıkarmak mümkün mü ?

Burada mesele bir ölçüde ikinci savaş hayaletlerini hortlatmaya yönelik gibi :

Putin zaferle taçlandırılan « yurtsever büyük savaş » anılarını bugünkü savaşta teşvik edici rol oynaması umuduyla canlandırmak için o günlerin ağzıyla konuşuyor gibi.

Rusya da dahil SSCB'nin bugünkü parçalarında aşırı sağcı, ırkçı, milliyetçi partiler siyasi yelpazelerde yer alıyor. Kimi devlette ise iktidarda : Örneğin Macaristan'da... Ukranya'da da aşırı sağ, ırkçılık, milliyetçilik eksik değil.

Ukranya'da milliyetçilik rus milliyetçiliğine karşı yükselişe geçti. Ukranya milliyetçiliğini tek doğuran rus milliyetçiliği değil belki ama tayin edici olduğu kesin. Ukranya milliyetçiliğini besleyen rus milliyetçiliğidir. Putin'in de bu konuda büyük sorumluluğu bulunuyor. İki devletin apaçık « milli » renkler taşıyan ortodoks kiliseleri arasındaki çekişme/yarış ta anımsanabilir...

Putin'in de, partisinin de Rusya İmparatorluğu hayali peşinde panruscu, bütün rusları birleştirici amaçlı olduğu biliniyor. Dini konulardaki ve gelenek göreneklerdeki tutucu tavırlarıyla Putin'in aşırı sağcı, milliyetçi olduğu kuşkusuz. AB'yi ve genel olarak Avrupa'yı eleştirilerinde bu konular eksik değil.

Putin Ukranya'nın "Büyük Rusya" içinde eritilmesinden yanadır. Askeri yolu tercih etmesi bu amaca yönelik.

Belki Ukranya'nın doğusunda bağımsızlığını tanıdığı iki halkçı cumhuriyet'ten sonra, Rusların ve/veya rusca konuşanların çoğunlukta veya kısmi çoğunlukta yaşadığı ve bu iki bağımsız devletin güney sınırındaki Marioupol ve güney batısındaki

Odessa'ya kadar giden bölgeyi de "alarak" Ukranya'nın Karadeniz'le ilişkisini tümüyle kesmek isteyebilir. Böylece kendi limanlarıyla ve Kırım'la ilintileri koparılan ve bir KARA ÜLKESİ olarak kalan Ukranya, Karadeniz'de ille bir askeri deniz üssü sahibi olmayı hayal eden ABD için çekiciliğini yitirebilir. Belki.

Belki Ukranya'nın tümünü askeri bakımdan eĝemenliĝi altına aldıktan, bugünkü yöneticileri tek tek "topladıktan" sonra, Rusya'ya bağımlı, rusçayı iyi konuşan, AMERİKANCI OLMAYAN bir başkan, bir başbakan, bir hükümet ve bir parlamento "seçerek"/oluşturarak ülke TÜMÜYLE Rusya'ya bağlanabilir. Belki.

Tezler, varsayımlar pek çok...

Putin Ukranya haritasını bizzat çizmek niyetini açıkca sergiliyor. Uluslararası hukuka aykırı bir biçimde olsa da. Benzer birçok örneğinde bilinen şekilde... Savaşla. Zoraki. Her iki tarafa da pahalıya mal olacağını bilerek. Rusya'nın savaşçı yüzü böylece burada bir kez daha ortaya çıkıyor : Afganistan, Çeçenistan, Gürcistan, Moldavya ve Kırım örneklerini anımsayabiliriz...

Ukranyalıların tümünün rus işgaline karşı olmadığını iddia edenler de var: Sovyet Rusya döneminde "daha iyi yaşadığına" inananlar, eskiye dönme özlemiyle yananlar da. Yüzyılların geliştirdiği karşılıklı dostluğun bu ülkede Rusya'nın beşinci ve altıncı kollarını doğurduğunu söyleyenler de. Bu sonuncuların da saati gelince harekete katılabilecekleri ileri sürülüyor...

Dahası bu ülkede öteden beri pek çok rus da yaşıyor. Nitekim Donetsk ve Luhansk bölgeleri (bağımsızlıklarını ilan eden ve Rusya'nın tanıdığı iki halkçı cumhuriyet, bölgelerin isimlerini taşımalarına rağmen, idari ve tarihi Donetsk ve Luhansk bölgelerinin ancak üçte birini, belki yarısına yakınına kapsıyor) ve

hemen güneyindeki bölgelerde rus ve/veya rusca konuşan nüfus çoğunluktadır. Aynı şeyi Kırım için de söylemek mümkün...

Evet Putin Avrupa'nın yüzölçümü bakımından en büyük ülkelerinden Ukranya'nın haritasını ne pahasına olursa olsun yeniden çizmek istiyor :

Karadeniz kıyısını izleyen kara şeridinde Rusya Federasyonu ile yakın bir gelecekte birleşecek iki ve « fethedilecek » yeni topraklarda yaratılacak birkaç yeni « bağımsız ve halkçı cumhuriyetlerle » denizle bütün ilişkisi koparılmış bir tür bugünkü Moldavya'nın daha büyükçesi bir kara ülkesi olarak yeni Ukranya veya yeni bir isimle yeni bir devlet kurulacak...

Belki bu yeni ve bağımsız halkçı cumhuriyetlerin toprakları « pek yakında kurtarılacak » Odesa ile birleştirilecek.

Ve yine belki bu toprakların tümü kesintisiz bir biçimde Moldavya'nın doğu sınırında kuzeyden güneye, bir şerit şeklinde boydan boya yer alan 1990'ların başından beri Rusya Federasyonu'nun yardımıyla kurulmuş Transnistrie ile birleştirilecek. Moldavya Cumhuriyeti içinde « özel statülü özerk bölge » olarak tanımlanan Transnistrie pratikte bağımsız halkçı bir cumhuriyet : Rusya'nın koruması altında, Rusya'nın 14. Ordusu güvenlik işlerini üstlenmiş, enerji ve benzeri meseleler bizzat Rusya devletince çözümleniyor...

(1990'ların başında Moldavya'nın Romanya ile birleşmesi gündeme getirilince ortaya çıkan bu halkçı cumhuriyet yanında o dönemlerde sayıları 140 bin kadar olan Gagavuz Türkleri için de Moldavya'nın güneyinde Gagavuzia isimli özerk bir bölge yaratıldı, birbiriyle bağı olmayan dört parçadan oluşan... Sınırın hemen öbür yakasında, Ukranya topraklarında da birkaç Gagavuz köyü bulunuyor...)

Böylece « Büyük Rusya » hayali olanaklar ölçüsünde « kalanlarla » yaratılmış olacak.

Ukranya ise bir kara devleti olarak bırakılacak.

Bu senaryo tutar mı ? Meçhul.

Mutlaka son derece kanlı savaşlara yol açtığı ve daha beterine yol açabileceği ise gözler önünde...

Putin'e güvenen ve kendini "Avrupa'da barışı kurtaran" Superdupont gibi gören Emmanuel Macron da Putin'e çok kızgın. Acısını savaşın ilk anlarında yayınladığı mesajda dillendiren, Rusya Başkanı'na « paranoyak » ve benzeri sıfatları layık gören Macron Putin'i afetmeyecek :

Macron 10 Nisan 2022'de birinci turu yapılacak cumhurbaşkanlığı seçiminde yeniden seçilebilmek için "barış şampiyonu" titrinin işine yarayacağını umuyordu. Bu zevki tatması maalesef artık mümkün olamayacak. Yeniden seçilecek mi? Meçhul. Ama seçilemezse suçlu(lar) belli: Putin ve Putin'e inanan ke(n)disi.

Putin'in hemen hemen herşeyi günü gününe, dakikası dakikasına önceden tasarladığı, hazırladığı, hatta kimini askeri tatbikat sırasında denediği bugün biliniyor. O halde devlet-adamları, devletlerarası ilişkilerde yalan atmak ta artık geçerli. Bu bilinen bir gerçek olsa da yine de şaşırtıyor.

Devletlerarası ilişkilerde yalan etkili, kalıcı sonuç getirici bir araç mı? Onu da yakın gelecek gösterecek.

Devletlere ve adamlarına zaman kalırsa.

(ayorum.com. 25 Şubat 2022. 6 Nisan 2022'de gözden geçirdim. Birkaç ek ve çıkartma yaptım. Kimi bölümü yeniden yazdım.)

BARIŞ ARZUSU

Susuz, doğal gazsız, tahılsız, petROLSÜZ Almanya'nın, Avusturya'nın, Finlandiya'nın ... Katar'ın, Birleşik Arap Emirlikleri'nin, Suudi Arabistan'ın, Lübnan'ın, İran'ın, Türkiye'nin, Suriye'nin, Irak'ın, Ukranya'nın, Rusya'nın, Batı'nın ve bölgemizin diğer devletlerinin yaşama şansı ne kadardır?

Suya, doğal gaz ve petrole ihtiyacımız giderek artıyor. Bu ihtiyaç ve daha birçok etken dünyada olduğu gibi bölgemizde de bütün sorunlara barışçıl çözümün bulunmasını dayatıyor : Çok geç olmadan.

Barış için dış gelişmelerin, dış dinamiklerin nasıl bir ivme kazanacağını zaman içinde göreceğiz.

Barış sadece Batı'ya, Avrupa'ya, Amerika'lara değil, bütün kıtalardaki ve Mezopotamya'nın içindekileri ve onları paylaşan devletlerdeki oluşumlara ve gelişmelere de bağlıdır.

Bölgemizde, kadim Ortadoğu'da, siyasetin kuralları başka türlü çalışıyor. Başka biçimlerde işliyor. Batı'da, hele Avrupa'larda ve Amerika'larda görülen, yaşanan, öğrenilen ve/veya öğretilen siyasetbilimine ve onun ileri sürdüğü ilkelere bazen hiç uymuyor.

Siyasetin bir bilim olmadığını da geçerken yineleyeyim.

Bu topraklarda batıcı, avrupalı, amerikancı ölçütlerle siyaseti açıklamak kimi zaman çok zor, kimi zaman ise hiç mi hiç mümkün değil.

Çünkü bu topraklarda akrabalık, yol arkadaşlığı, tarikat kardeşliği, hemşerilik ve buna benzer bir dizi unsur da siyasette, siyasi

gelişmelerde ve onların güdüm ve denetlenmesinde belirleyici roller oynayabiliyor.

Bu coğrafyada siyaset yapmak zordur ama ve ne iyi ki siyasetin önünü açan kimi unsurlar da her yerde bulunan cinsten değildir. Bazen çok kolayca bulunabilir, bulunabiliyor. Bu unsurlar, yerinde ve gerektiği biçimde kullanıldıklarında bütün kapıları açabiliyor. Ve o zaman birdenbire güneş doğuyor gecenin kapkaranlığında.

Bugün böylesi bir döneme girdiğimiz söylenebilir mi? Bilemiyorum. Gönül istiyor ama.

Barış arzusu bölgemizde geniş bir biçimde yaygınlaştı, yaygınlaşıyor. Elbette siyaset yaptığını iddia eden kimi siyasetcinin ve “kamuoyunun nabzını” tuttuğunu ikide bir yineleyen kimi gazetecinin, köşe yazarının bu tür haykırışları duy(a)madıklarını biliyorum. Biliyoruz. Ama onlar duymuyor diye bu haykırışlar yankılanmıyor anlamına da gelmiyor.

Barış sıcak bir arzudur. Bir özlemdir :

Ana ve babalar çocuklarını, kız ve erkek, yeşertmek, büyütmek, evlendirmek, çoluk çocuk sahibi olmasını görmek ister.

Çocuklar, kız ve erkek, ana ve babalarını isterler.

Yar sevgilisine kavuşmak ister, sevgili yarına.

Barışa herkesin, hepimizin ihtiyacı var. Ülkemizin, ormanlarımızın, nehirlerimizin, kuşlarımızın, gökyüzümüzün.

Barışı kazanmak aynı zamanda kalkınmak için, büyümek ve gelişmek için dev adımlar atmak demektir.

Bu coğrafyanın yoksul ülkelerinin yoksul çocuklarının topa tüfeğe ihtiyacı yok, kaleme ve ekmeğe ihtiyacı var. Daha çok kitap okumaya, sinemaya gitmeye, sevgilisini koluna takıp ana ve baba

caddelerde bir tur atmaya. Sevgilisine bir gazoz ısmarlamaya. İki çay bir simit yerine, iki çay iki simit yemeye.

Askeri giderlerin azaltılması üzerine elde edilecek zenginlik sayesinde Kastamonu, Kütahya, Adapazarı, Çanakkale, Artvin, Uşak, Tekirdağ'daki yurttaşlarımızın giysiden yiyeceğe, yakaktan bakıma ve sağlığa binbir ihtiyacı karşılanacaktır.

Olası doğal felaketlere karşı köylere ve kasabalara, kentlere ve devkentlere cankurtaranlar alınabilecektir.

Orman yangınlarını en kısa zamanda söndürebilmek için orman köyleri ve kasabaları gerekli araç ve gereçlerle donatılacaktır.

Daha çok futbol sahası inşa edilecektir, daha çok futbol topu alınacaktır, daha çok futbolcu lisans çıkarabilecektir.

Daha çok kadın, daha çok erkek, daha çok çocuk spor yapabilecektir.

Kadınlarımız ve erkeklerimiz daha kırkına varmadan seksen yaşındaymış gibi davranmayacaklardır.

Elli yaşındakiler “Çok yaşlandım” demeyeceklerdir.

İnsanlarımız daha uzun ömürlü olacaklardır.

Hayatın tadını çıkarmaya da zaman ayırabileceklerdir.

Bir parça mutluluk insanlarımıza çok görülmesin.

Çocuklarımız ve torunlarımız ölmesinler, bilim kadını ve bilim adamı olsunlar, şair, yazar, sanatçı, siyasetçi, sendikacı, işçi, gazeteci, memur, esnaf, tüccar, futbolcu olsunlar. Avarelik yapsınlar. Aşık olsunlar. Aile kursunlar. Çoluk çocuğa karışsınlar. Kısacası olsunlar. Var olsunlar.

YAŞAM-A TARZIMIZ DEĞİŞİYOR (MU?)

Fransa'da siyasi dünya dönüyor... Tersine : 1930'lara doğru sürükleniyoruz. Avrupa'da da...

Ama bugün yine bu konuyu ele almayacağım. Daha önce yazdım. İşler beter olunca, siyasi şiddetin dozu artınca, ırkçılar, apaçık faşistler, yüzünüartıksaklamayan-naziler (« yeni naziler »/« neo-naziler » diyen var ama bu çok bilmiş veya gazeteci numarası olmalı, kanmayın, bu magandalar bildiğimiz nazilerdir, yenisi eskisi hepsi aynı) saldırılarını artırırlarsa, ilk turu 10 ikinci turu 20 Nisan 2022'de yapılacak cumhurbaşkanlığı seçimi öncesinde siyasi şiddette eşiği aşarlarsa mecburen yeniden bu konulara dönebilirim. Seçimin ilk turuna birkaç gün kala ırkçıların, faşistlerin, nazilerin provokatif şiddet eylemleri düzenleyebileceklerini iddia edenler var. Bu yönde tedirgin edici işaretler de görülüyor. Bilinmesinde yarar var : Irkçıların elleri benzin kokuyor, suratları ölüm.

Bugün iki yılı aşkın zamandır günümüzü ve gecemizi sarsan korona belasının toplumsal yapımız, ailesel dokumuz, özel hayatımız, yaşam-a tarzımız üzerindeki görünen etkilerine değinmek, saptayabildiğim kadarıyla yaşam tarzımızın nasıl değişmekte olduğunu yazmak istiyorum. Meraklı okuyucularımız da kendi gözlemlerini iletebilirler, ekleyebilirler. Böylece genel manzara hakkında daha kapsamlı ve daha öğretici bilgiler edinebiliriz.

21. Yüzyılda, günümüzde, bilim-kurgu romanlarında işlenen, yazılan, yinelenen durumlar, konular, davranışlar vesaireler gündemde. Philip K. Dick, Harry Harrison, Frederik Pohl, Michael Moorcock, Georges-Jean Arnaud, Erle Cox, İsaac Asimov, Stanislas Lem, Robert Silverberg, Ossip Senkovski, Robert Heinlein, George

Orwell, H. G. Wells, Arthur C. Clarke, Hang Song, Craig Davidson, Philip Jose Farmer, Kurt Brand gibi bilim-kurgu eserlerin yaratıcıları ve daha nice si ne derler bilemiyorum ama bu yüzyıl daha ilk yirmiki yılında bu konularda epey şey sergiledi. Bilim-kurgu yazarlarının öngördüklerini bile aşan. İki yıldan fazladır bütün dünyanın, evet evet bir devletin, bir kıtanın değil bütün yeryüzünün ağır çok ağır fatura ödediği (5 Şubat 2022'de medya ABD'de bu beladan ölenlerin sayısının 900 bini aştığını duyurdu) ve henüz sonu görünmeyen, nasıl biteceği bilinmeyen korona belası en zorlu, en öldürücü biyolojik savaş ve sonrasını anlatan romandan veya filmde daha etkili ve öğretici değil mi ?

Daha birkaç yıl önce dünyanın değişik yörelerini etkileyen ve kimi bugünlerde hâlâ süren diğer bulaşıcı bela hastalıkları da anımsayabiliriz...

Bundan sonrası için hazırlıklı olmalıyız derim.

Bilmem Kardeşim Naci de aynı kanıda mı ? Naci yazmayı unutma. Abi lafı dile !

Benim görebildiklerim şunlar :

« Uzaktan iş », fransızcasıyla « teletravail », veya « evde-kal-çalış » sonucu pek çok emekçi artık evini terketmiyor, artık yola çıkmıyor. Onlar açısından metro, bölgesel tren, hızlı tren bir anlamda artık tarihe karıştı.

Yeni tür emekçiler, evdeki küçük odalardan birini veya salonun bir köşesini büroya çeviriyorlar. Ev işyeri de oluyor.

Çocuklarla uğraşmak, günde üç öğün yemek hazırlamak, bilgisayar bozulan ortaokul öğrencisi oğluna yardımcı olmak, liseli kızının gönül işlerini düzene sokmak ve daha bir dizi malum uğraş kadın emekçilerin yükünü beterin beteri artırıyor....

Yük artınca sınırlar daha çabuk ve daha kolay bozuluyor : Çiftler daha çabuk saçmalıyor, hırçınlaşıyor. Kavga bile ediyor. Eviçi şiddetin oranı ve dozu, etkilerinin derecesi artıyor. Evde tansiyon yükseliyor... Dede ve ninelerin koruyucu, sakinleştirici cabaları her zaman istenen sonucu vermeyebiliyor.

Teletravail sonucu nasıl olsa orada hava kirliliğini de aşarak daha rahat ve daha verimli çalışabilirim diyerek büyük kentlerden küçük kentlere, kasabalara, köylere « kaçış », « büyük firar » gittikçe artıyor. Fransa'da bu olgu Paris, Marsilya, Lyon gibi büyük kentlerde artık gözle görünür biçime dönüştü.

Nasıl mı ?

Otomobil trafiğinin azalması sayesinde. Daha birkaç ay öncesine kadar herbiri birer « kentiçi otoyol » biçimini almış cadde ve kimi sokak kentsel dinginliğini buldu. Kiminde otomobil, moto şu bu görünmüyor bile. Hayret ! (« Kentiçi otoyol » sübjektif tanımlanamam olduğundan tırnak içinde.)

Evet teletravail büyük kentlerden firar sayısını artırdı. Otomobil trafiğini azalttı. Bilhassa büyük kentlerde.

Kent içinde bisiklet kullananların sayısı da arttı. Örneğin Paris'te Amsterdam manzaralarına rastlanıyor artık. Amsterdam malum nüfusundan daha çok bisiklete sahip bir başkenttir. Paris'te bisikletlere özel yol sayısı çoğalıyor. Bu tür özel yollarda peşpeşe on bisikletli görmek artık kimseyi şaşırtmıyor.

Bisiklet satışları arttı. Yeni otomobil satışı azaldı...

Ulaşım alışkanlıklarımız değişiyor. Otomobil üreticileri bisiklet üretimine de el attılar...

Büyük kentlerde ve kentler arasında otomobil trafiğini azaltan bir etken daha var: Yaşlıların artık evden çıkmamaları, koronayı kaparım korkusuyla.

Otomobil trafiğinin azalmasının olumlu bir sonucu daha var: Büyük kentlerde hava kirliliğinin azalması, rakamlarla azaldığının ileri sürülmesi.

Bu işin ölçülebilir olumlu bir sonucu daha var: Trafik kazalarının azalması. Bunun doğal sonucu olarak kimi kez kıyım ölçüsüne ulaşan trafik kazalarında ölenlerin ve yaralananların sayısındaki düşüş. Maalesef yine kazalar, yine ölenler, yine yaralananlar var, ama önceki yıllardan daha az...

Korona belasıyla, on yıllardan beri varolan, insani, dayanılabilir boyutları çoktan aşmış yalnızlığın, düzenin, sistemin dayattığı yalnızlığın altından kalkılamaz bir biçime dönüşmesi.

Sadece yalnızlıkla doğrudan ilintili değil belki ama yine de bunun da “tetiklediği” intihar sayısının artmasını da vurgulamalı. Özellikle ailelerinden uzak ve tek başlarına yaşamak zorunda bırakılan büyük kentlerdeki öğrenciler arasında ve bir de polislerde.

27 Ocak 2022’de verilen rakama göre yılın ilk ayı dolmadan dokuz, evet dokuz polisin intihar etmiş olması epey şaşırttı. Geçmiş yıllarda da polislerde intihar oranının ülke ortalamasından yüksek olduğu biliniyor ama bir aydan az bir zaman içinde dokuz intihar henüz görülmemiştir.

İntihar karmaşık bir olay. Toplumsal, kişisel, özel hayata ilişkin türlü çeşitli bilinen ve bilinmeyen birçok etkenin belirlendiği bir hadise. Polislerin intiharına bir etken daha ekleyenler var. Bu etken polislerin aynı gün içinde bir anket için varlıklarının evlerinden yoksulların evlerine gittiklerinde aradaki farkı ve yoksulluğun derecesini, derinliğini, çekilmezliğini en çarpıcı

biçimiyle bizzat görmeleri. Aralık 2021'deki bir aile toplantımızda gençlerden birinin evli olduğu genç bir polis neredeyes ağlayarak, "soruşturma için gittiğimiz bir evde inanmayacaksınız belki ama aile üyelerinin hiçbirinin yatacak yatağı bile yoktu" dedi...

Burası Fransa.

Sokaklarda gecenin kış soğuşunda bir bataniyeye sarılıp uyumaya çalışanlar var. Şarap veya başka bir şey sayesinde uyumaya çalışanlardan kimi ertesi sabah bir daha uyanamıyor. Ölüsü kıvrılıp sığındığı bir köşede veya uzanıp yattığı bank üstünde kalıyor... Polislerin, görevlilerin gelmesi saatler alabiliyor, ölü bazen kaldırıma düşüyor, geçenlerin kimi umursamadan ölünün üstünden atlayarak, yönünü kıl payı değiştirmeden, yürüyüşünü sürdürüyor...

İnsanlık yerlerde sürünüyor, süründürülüyor. Bu insanlık bizimki değil. Duyuyor musun Naci? Bizimki değil!

Yoksulluk yeni, çok yeni boyutlar aldı: Bir mahallede iki yüz metrelik bir mesafede eskiden belki bir yoksula, bir dilenciye rastlıyorduk, bugün enaz beş altısına. Her fırın, her süpermarket, her cafe, her lokanta önünde bir yoksul... Yoksulluk temelli yerleşiyor. Kalıcılaşıyor. Fiyatların artışı, kesintisiz artışıyla beterleşiyor: Çalışıp ücretini alan işçi sabit giderlerini ödeyince, ayın yedisinde tek kuruşsuz kalıyor...

Mart 2022'de Fransa'da enflasyon yüzde 4,5. Ücretlerin artışı ise yüzde biri geçmiyor. 1 Mayıs 2022'de enaz ücretin sadece yüzde 2,4 oranında artırılacağı açıklandı...

Burası evet Fransa ve başkenti Paris: Burada Eyfel Kulesi her yerden görünür. Yoksulluk ta.

İşçi sınıfını evden işe, işten eve taşıyan gece metrolarında geçmiş yıllarla kıyaslayınca yoksul sayısı daha fazla: Bir vagonda bazen dört-beş yoksul lime lime bir paltoya veya battaniyeye sarılıp uyumakta...

Anakent belediyesi, Paris ve çevresini kapsayan "İle-de-France" isimli Bölge yönetimi, devletin sorumlu kurumları yoksullar için barınaklar açıyor. Kimini geçiçi olarak ucuz otellere yerleştiriyor ama bu tedbirler maalesef artık dev boyutlar alan evsizlik derdine çare olamıyor.

Yoksulluk barınakları aşıyor...

Bu ülkede yapılan hesaplara göre, 9 milyon yoksul, 300 bin yersiz-yurtsuz var. 30 bin kimsesiz çocuk sokakta yaşıyor...

Yalnızlık özellikle yaşlı kadınlar arasında alkol tüketimini, alkolik sayısını artırıyor. Alkolün erken ölümlere yol açtığı ileri sürülüyor.

Kimsesiz ölümler belediyelerce kaldırılıyor... Mezarlıklarda yer bulmak ta artık bir dert haline geldi.

İşte böyle Naci! Gidiş kötü, çok kötü. Gelme Naci! Gelme buralara. Kal ülkede. Fetir ekme ve çökekle yetin ama ne olur gelme buralara! Benim için de bir lokma ekme ye, benim için de bir tas ayran iç. Tuzlu tarafından. Anamızın ak sütü gibi helal !

“ADİOS DİCTADURA!”

Fransa Cumhuriyeti Cumhurreisi'ne kalırsa bireye kişisel sorumluluğu anımsatılırsa bütün dertlerin üstesinden gelinir. Acaba? Hele Fransa gibi her bireyin aşırı derecede benmerkezci olduğu bir ülke sınırları içinde.

Cumhurbaşkanı seçildiğinden beri, beş yıl olmak üzere, toplumu bireylerden oluşan bir “bütün” (zaman zaman “ulus” dedi, “ulus yaratmak”tan bile söz etti vb) gibi değerlendirdi. Sanki kendisinin, reis olarak, her bireyle teketek ilişkisinin öncelliğini vurgulamak, kabul ettirmek istedi. General Charles de Gaulle'ü taklit ederek: General de “Fransa Benim!” “Ben Fransa'yım!” ve benzeri veciz laflarıyla biliniyor...

Fransa Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı toplum dokusunu oluşturan dernek, sendika, hatta siyasi partileri bile görmemezlikten geldi. Vaktiniz varsa, zamanınız olursa, nutuklarına bir bakınız: Dernek, sendika ve hatta siyasi parti kelimelerine rastlayamazsınız. Kendisiyle, özüyle, yurttaşlar arasında “kara kedi” istemiyor. Açıkcası.

Bakın korona belasının azmasına, yeni varyantın, omicron'un, hızla yayılmasına, yeni hasta sayısı artışının sürmesine (18 Aralık 2021'de, bir günde, yeni hasta sayısı 58.536'yı buldu, Aralık sonunda 200 bini, Ocak 2022'nin ilk günlerinde 300 bini aştı; Mart 2022'de ölü sayısı 150 bine yaklaştı), kovid hasta sayısının artması üzerine hastanelerde bilhassa yoğun bakım birimlerinde yer darlığının başgöstermesine rağmen topluca alınması zorunlu tedbirler için bile meseleyi kişilere havale etti...

Örneğin benzer durumdaki Hollanda yeniden “evde kal” programını yürürlüğe koyarken, Danimarka, Almanya, Avusturya,

İtalya ... ve İngiltere’de sıkı önlemler alınıp, Noel ve yeni yıl gecelerinde davet edileceklerin sayısı bile azaltılarak saptanırken Fransa’da iş bireylerin keyfine bırakılıyor.

Çözüm, çare kimi sorumsuz davranmakla, kendi çevresinde imparator olmakla övünen bireycilere bırakılıyor.

Yok pardon Cumhurbaşkanı “Ben yurttaşına güvenirim” havasında nutuklar atarken, 19 Aralık 2021’de, Başbakanı “alınacak yeni tedbirler için yasa tasarısı hazırlandığını” açıklıyor. Ama acil bir durum yoktur, gelecek yılı bekleyiniz! Ve lütfen dikkat: Başbakan yasa tasarısının Meclis’e ancak 5 OCAK 2022’de sunulacağını ekledi. Hesabı kolay: Konuşmasından üç hafta sonra.

Bu koşullarda en iyi ihtimalle Ocak sonunda kabul edilip yürürlüğe girecek yasa ile alınacak, uygulanacak tedbirler GEÇ KALMIŞ OLMAYACAK MI? En zorlu, en dertli zaman dilimi OLACAĞI BEKLENEN 20 Aralık-1 Ocak dönemi geçtikten sonra...

Oysa bugünlerde ciddi, hemen sonuç getirici önleme, çareye ihtiyaç var. Bir ay sonra ülke içinde ve ülke dışında ne olacağı bile bilinmiyorken, tedbir alıyoruz ama bir ay sonra uygulanacak demek yurttaşla alay, ipe un sermek değil mi?

2022’nin Nisan ayında cumhurbaşkanlığı seçimi yapılmayacak olsaydı Reis böyle davranır mıydı?

Kendi reklamını yapmak için TF1’de kağıttan iki gazeteci, biri bayan biri bay, karşısında yaptığı mea culpa gösterisinde otuziki kere “öğrendim” deyip, Sarı Yelekliler de dahil, kendisine “bişeyler öğreten” herkese teşekkür eden Reis ille ikinci beş yıl için de iş sözleşmesini yenilemek istiyor.

Ama seçim bu, sonu belirsiz, sonucu önceden bilmek imkansız, genel bir bakış açısıyla durum şu:

Aşırı sağcıların ve ırkçılarının biti kanlandı. Biri bayan biri bay iki adayıyla yüzde 29-30, belki 31-32 oranında oy toplayabilecekleri sanılıyor.

Klasik sağ seçtiği yeni tek adayı ile Reis'i ikinci turda yenebileceği rüyasıyla yeni bir gençlik kazandı. Ama kamuoyu yoklamalarına göre, ilk turda belki yüzde 10 ile 16 arasında oy toplayacağı bekleniyor; böylece hemen ilk turda elenecek.

Sol ise tek adayı etrafında bütünleşmeyi beceremedi ama Jean-Luc Melenchon'un olası oy oranını birkaç puan artıracığının anlaşılmasıyla ikinci turda Reis'i silkelemek umuduyla bir nebze canlandı.

Pinoşe darbesiyle yıllar önce bir Eylül ayında bütün dünyayı üzüntüler içinde ağlatan Şili, 19 Aralık 2021'de daha dünkü çocuk, öğrenci lideri, 27 yaşında milletvekili, 35'inde Başkan seçilen Gabriel Borıç-Font'un yüzde elli altılık zaferiyle bütün SOLLARA UMUT AŞILADI. DARISI ORADA VE BURADA VE KADİM ÜLKEMİZDE BAŞIMIZA.

Evet kazanmak için Borıç örnek alınabilir:

Deneyimi ve bilhassa merkezdeki hıristiyan demokratlardan komünistlere komünistlerden ihtilalcilere BÜTÜN İLERİCİLERİ, BÜTÜN DEMOKRATLARI BİRARAYA GETİREN ORTAKLIK örnek alınmalı.

Önceden belirlenmiş, anlaştıkları ve hep birlikte gerçekleştirebilecekleri ORTAK PROGRAMLARININ TESBİTİ İÇİN yaptıkları da örnek alınabilir.

İşte o zaman "ADIOS DİCTADURA!", işte o zaman YAŞASIN BORİÇ! DİYEBİLECEĞİZ: Anası katalan babası hırvat kökenli kendisi Şilili, eşitlikçi ve özgürlükçü Başkan Borıç'ın aşırı sağ ve klasik sağ

ortaklığına karşı zaferi hepimize umut veriyor. Tamam mı? Tamam! Daha yazılacaklar da var: Mart 2022’de işbaşı yapıncaya kadar Başkan Gabriel Boriç’i daha yakından tanımak için.

(21 Aralık 2021, ayorum.com, yeniposta ve birkaç sitede daha)

GABRIEL BORİÇ : FRENTE AMPLIO

Burası Şili. Salvador Allende'nin ülkesi. 19 Aralık 2021'de ikinci turu yapılan Başkanlık seçimini 35 yaşındaki genç aday kazandı. Seçmenlerin, Şili için bir rekor olan, yüzde ellibeşinin katıldığı ikinci turda oyların yüzde 55,8'ini alarak. Emekçi kitlelerinin ve gençlerin, bilhasa öğrenci ve işçi gençlerin daha çok sayıda seçime katılmasıyla gençliğinde öğrenci lideri

Gabriel Boric ipi göğüsledi : Şili siyasi tarihinde ikinci turda bu kadar yüksek oy alarak seçilen en genç Başkan sıfatını kazandı. Allende'nin rövanşını aldı. Pinoşe askeri darbesinin ve diktatörlüğünün temellerini sarsmak üzere.

Yukarıda « Adios Dictadura » başlıklı bölümde bu seçim zaferinin örnek alınabileceğini şu satırlarda vurguladım :

Pinoşe darbesiyle yıllar önce bir Eylül ayında bütün dünyayı üzüntüler içinde ağlatan Şili, 19 Aralık 2021'de daha dünkü çocuk, öğrenci lideri, 27 yaşında milletvekili, 35'inde Başkan seçilen Gabriel Boric-Font'un yüzde elli altılık (kesin sonuçlarla yüzde 55,8) zaferiyle bütün SOLLARA UMUT AŞILADI. DARISI ORADA VE BURADA VE KADİM ÜLKEMİZDE BAŞIMIZA.

Kazanmak için Boriç örnek alınabilir. Deneyimi ve bilhassa merkezdeki hıristiyan demokratlardan komünistlere komünistlerden ihtilalcilere BÜTÜN İLERİCİLERİ, BÜTÜN DEMOKRATLARI BİRARAYA GETİREN ORTAKLIK, Frente Amplio (Türkçeye « Geniş Cephe » diye çevirebiliriz), örnek alınmalı.

Önceden belirlenmiş, anlaştıkları ve hep birlikte yapabilecekleri ORTAK PROGRAMLARININ TESBİTİ İÇİN gerçekleştirdikleri çalışmaları da örnek alınabilir. İşte o zaman ADIOS DİCTADURA, işte o zaman YAŞASIN BORİÇ! DİYEBİLECEĞİZ.

Anası katalan babası hırvat kökenli kendisi Şilili, eşitlikçi ve özgürlükçü Başkan Boriç'in aşırı sağ ve klasik sağ ortaklığın ırkçı adayına karşı zaferi hepimize umut veriyor. Tamam mı? Tamam! Daha yazılacaklar da var: Mart 2022'de işbaşı yapıncaya kadar daha yakından tanımak için.

Evet zamanı geldi ve 11 Mart 2022'de Boriç iş başı yaptı. Sözümü tutuyor ve yazıyorum :

Çoğunluğu kadın ve neredeyse tümü Boriç'in öğrenci hareketi içindeki yoldaşı 24 kişilik hükümetiyle işlere dört elle sarılması şart : Önünde çünkü çözülmesi gereken dev dertler var :

Pinoşe diktatörlüğünün ve izleyicilerinin darmadağın ettiği toplumsal politikayı hakikaten toplumsallaştırmak. Evet toplumsal adaleti yaratarak bu politikaya gerçek anlamını kazandırmak.

Ekonomide ultraliberal yaklaşımlarla, uygulamalarla yaratılan özel sektör tekeli kırarak, devletler üstü şirketlerin ve « yüksek burjuvazinin », zenginlerin ve çok zenginlerin egemenliğini azaltmak, kamu yatırımlarına öncelik vermek. Koruyucu, eşitlikçi, özgürlükçü devlete dönmek.

Pinoşe diktatörlüğünde özelleştirilen kamu hizmetlerinin tümü yeniden kamuya verilecek : Örneğin tamamen özel sektör egemenliğine terkedilmiş olan emeklilik sigortası.

Emeklilik ödentilerinin artırılması, emeklilik sigortasının finansmanı için işverenlerin ödediği payın yükseltilmesi de gündeme alınacak.

En zenginlerin ödediği vergi artırılabacak.

Haftalık çalışma süresi 40 saate indirilecek.

Enaz ücret yükseltilecek.

Kadın hakları genişletilecek, yaygınlaştırılacak.

Genel sağlık sigortasına gidilecek.

Devlet yapısında özerklik tercih edilecek : Merkezi devlet yerine gayri-merkezi/desantralize devlet. Bu bağlamda Amerikalı yerli halklara hakları tanınacak.

Yeşile önem verilecek : Doğayı koruyucu ciddi ve kalıcı önlemler alınacak...

Ezici çoğunluğu devletlerüstü şirketlerin ve yüksek burjuvazinin elindeki ekonomide, patronları ve servet sahiplerini korkutmamak için kamulaştırmadan/millileştirmeden söz edilmiyor ama kimi alanda millileştirmelere gidileceği tahmin ediliyor. Nitekim bunun da etkisiyle Boriç'in seçimini izleyen günlerden beri yurtdışına sermaye kaçırıldığı biliniyor.

Güvenlik güçlerinin, bilhassa polis teşkilatının, asli görevlerine dönmeleri için yeniden örgütlenmesi eski yapıların gözden geçirilmesi...

Toplumsal yapıda, ekonomide, devlet yapısında, devletlerarası ilişkilerde daha bir dizi « reform » yapmak, düzenlemek ve çeki düzen vermek de programda...

Bir ilke imza atarak görev teslimi törenine kravatsız katılan, resmi fotoğrafında kravatsız Gabriel Boriç'in, feminist ve kararlı kadınların çoğunlukta bulunduğu, genç ve yetenekli takımının yapacaklarını yakından takip edelim derim. Belki bir gün bizim de işimize yarayabilir. Bilinmesinde yarar var : Ülkemiz ve yurttaşlarımız, çocuklarımız ve torunlarımız için.

NOT : Gabriel Boriç'in göreve başlaması vesilesiyle düzenlenen töreni « izlemek » için Yasna Mussa'nın 12 Mart 2022'de mediapart.fr sitesinde yayınladığı, burada kısaca sunduğum, makalesini tavsiye ederim :

« Chili : une nouvelle ère politique : Dès son premier jour de mandat, le nouveau président chilien bouscule le protocole.

Élu en décembre dernier avec plus de quatre millions de voix (4,6 millions), Gabriel Boriç est devenu, vendredi 11 mars, le plus jeune chef d'État de l'histoire chilienne. Près de 50 ans après la fin tragique du socialiste Salvador Allende, renversé par les militaires, l'ancien dirigeant étudiant, âgé de 36 ans, entend se débarrasser de l'héritage néolibéral de la dictature de Pinochet. »

Gabriel Boriç nutkunu şöyle bitiriyor :

« Comme l'avait prédit Salvador Allende il y a presque 50 ans, nous sommes à nouveau, mes compatriotes, en train d'ouvrir les grandes avenues où passent l'homme et la femme libres pour construire une société meilleure. »

KISSADAN HİSSE 2021

Son birkaç günde ve gecede okuduklarımdan çıkardığım, not ettiğim ve şimdi sizinle paylaşmak istediğim bir-iki belki üç belki biraz daha çok öz deyişi hemen sunuyorum,

“sakla samanı gelir zamanı” dedirten türden:

“Yalnızlığa inanma! Kendine inan! Söz ver!” Erganili serçe.

“Alim unutmuş kalem unutmamış.” Etem Çalışkan’dan, Adana’dan esen rüzgarın taşıdığıdır. Kulağa küpe!

“Yolu(nu) kaybettiğini sandığında başa dönmelisin. En başa.” Seyfi Bilir’den.

“Anı yazmak, ölümün elinden bir şey(leri) kurtarmaktır.” André Gide’den aynen veya aynene yakın.

“-Yıkılan yerlerde kimler işe yaradı?

-Mahpuslar.

-Demek sağlam adamlarmış mahpuslar?

-Sağlam.

(...)

-Mahpuslar neden kaçmadı?

-Mahpusların namusu var. »

Abidin Dino bu satırları “1940” başlıklı makalesinde yazıyor, 18 Ocak 1940 tarihli Servetifünun-Uyanış dergisinde (Sayı: 2265-580, sayfa 134).

O günlerde İstanbul’daki Abidin 26-27 Aralık 1939’daki Erzincan Depremi ile ilinti kurup mahpusların “fırsat bu fırsattır” deyip firar yerine kurtarma işlerine katılmayı tercih etmelerine şapka çıkarıyor: İNSANLIK ÖLMEDİ DEMEK İÇİN, mahpusların deprem sırasında sergiledikleri dayanışma örneği akıllarda kalsın umuduyla. Dayanışmanın böylesine yansıtılması dayanışma bir halkın çimentosudur demenin Abidincesidir.

Kopmaz, birlikte paylaşılan dayanışma, kıskanılmaz: Bir gün dost, hergün kardeş.

7,9 ölçeğindeki deprem bütün bölgeye ölüm ekmiş, 32 binden çok insanı alıp götürmüştü, yüz binden fazlasını yaralamıştı.

O günlerde Bursa’da, “Taştan Tayyere”de “yatan” Şair Baba üzüntüsünü “Kara Haber” şiirinde şöyle dile getirmişti:

“Erzincan’da bir kuş var Kanadında gümüş yok
Gitti yarım gelmedi
gayrı bunda bir iş yok.
Oy dağlar dağlar, dağlar...
Aldı ellerine kanlı başını
Karın ortasında Erzincan ağlar...
O ağlamasın da kimler ağlasın

Kar yağar lapa lapa
tipidir gelir geçer...
Yan yana sırt üstü yatan ölümler

akşam olur tandıramaz
ateşini yandıramaz

Gün ağarır şafak söker
kimsecikler gitmez suya
ezilmiş başlarıyla ölüler
vardılar uyanılmaz uykuya

Ses edip geceye beyaz taşından
kışlanın saati çaldı ikiyi.

Ne çabuk lahzâda bitti yaşamak
Kimisi altı aylık,
kimisi sakalı ak,
kimi on üç, on dört yaşında;
kimi yola gidecek
kimisi mektup bekler
yan yana, sırt üstü yatan ölüler...

Yayıka yağ vardı, dövülemedi,
akpeynir torbaya koyulamadı,
hasret gitti ölüler
dünyaya doyulamadı...

Uyanıp kaçamadılar,
kuş olup uçamadılar
açıldı kuyular, kimse inemez
Erzincan Beygiri rahvandır amma;

ölüler ata binemez.
yan yana, sırt üstü yatan ölüler...”

İşte “Bu Vatanın Çocukları”ndan ikisi : Abidin Dino ve Nâzım Hikmet. Ya da Nâzım Hikmet ve Abidin Dino.

Bu da bize yeter.

(7 Şubat 2021, ayorum.com)

M. ŞEHMUS GÜZEL

HARİTA-METOD DEFTERİ

ekitap.ayorum.com